

2-(Atsidometyyli)bentsoyyli- ja

atsidometyylisuojaryhmä oligonukleotidien

syntetiikassa

Annasofia Lantto

Bio-orgaaninen kemia

Pro gradu -tutkielma

Kemian laitos

Turun yliopisto

Joulukuu 2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

TURUN YLIOPISTO

Kemian laitos

LANTTO, ANNASOFIA: 2-(Atsidometyyli)bentsoyyli- ja atsidometyylisuojaryhmä oligonukleotidien syntetiikassa

Pro gradu -tutkielma, 41 s, + liitteet 15 s.

Joulukuu 2023

Atsidometyyli- ja 2-(atsidometyyli)bentsoyylisuojattuja oligonukleotideja ja näiden analogeja on syntetisoitu fosfotriesteri- ja boranofosfotriesterimenetelmillä. Atsidometyyli, 2-(atsidometyyli)bentsoyyli ja 4-[(2-atsidometyyli)bentsoyylioksi]bentsyyliryhmillä on suojattu nukleosidin 2'-, 3'- ja 5'-hydroksyyliryhmiä sekä nukleoemästen eksosyklisiä aminoryhmiä. Kyseiset suojaryhmät voidaan irrottaa pelkistykseen perustuvalla Staudingerin reaktiolla, jossa atsidoryhmä pelkistyy aminoryhmäksi ja kolmenarvoinen fosfori P(III) hapettuu viidenarvoiseksi P(V). Samaan reaktioon perustuen fosforamidiittikemia ei sovellu käytettäväksi näiden suojaryhmien kanssa.

Pelkistykseen perustuvilla suojaryhmillä, joiden irrottaminen tapahtuu neutraaleissa olosuhteissa, voidaan korvata perinteisesti käytettyjä asyyli-suojaryhmiä emäsherkkien oligonukleotidien synteeseissä. Oligonukleotideja valmistetaan automatisoidusti kiinteällä kantajalla fosforamidiittikemiaa käyttäen. Kyseinen menetelmä ei kuitenkaan ole kestävän kehityksen mukainen, eikä se sovellu hyvin suuren mittakaavan synteesiin. Viime aikoina on julkaistu menetelmiä, joissa oligonukleotideja syntetisoidaan liuosfaasissa esimerkiksi liukoista saostettavaa kantajaa hyödyntäen. Kyseiset menetelmät pyrkivät vihreämpään kemiaan, kustannustehokkuuteen ja sopivat paremmin prosessiskaalaukseen.

Projektissa syntetisoitiin fosforotioaatteja stereokontrolloidusti P(V)-oksatiafosfolaanisulfidirakenteeseen perustuvalla menetelmällä liukoisella saostettavalla nelihaaraisella kantajalla. 5'-Hydroksyyliryhmän suojana käytettiin atsidopohjaista 2-(atsidometyyli)bentsoyyliryhmää. Tämän lisäksi tutkittiin 2-(atsidometyyli)bentsoyyli-suojaryhmän irtoamista tymidiinin 5'-OHryhmästä.

Avainsanat: Oligonukleotidisynteesi, suojaryhmästrategia, AZMB, AZM, oligonukleotidifosforotioaatit

Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO	_1	
1.1.	Suojaryhmästrategiat oligonukleotidien synteeseissä	2	
1.2.	2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-, atsidometyyli- ja 4-[(2-		
	atsidometyyli)bentsoyylioksi]-bentsyyli-suojatut nukleosidit	4	
1.3.	2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-, atsidometyyli- ja 4-[(2-		
	atsidometyyli)bentsoyylioksi]-bentsyyli-suojaryhmät oligonukleotidien		
	syntetiikassa	7	
1.3	.1. 2'-Hydroksyyliryhmän suojaaminen	7	
1.3	.2. 3'-Hydroksyyliryhmän suojaaminen	9	
1.3	.3. Nukleosidien emäsosien suojaaminen	_11	
1.3	.4. Boranofosfotriesterimenetelmä	_12	
1.4.	Fosforotioaattioligonukleotidien synteesit	_14	
1.5.	Yhteenveto	_15	
2.	Tulokset ja tulosten tarkastelu	_16	
2.1.	Synteesit	_16	
2.1	.1. 5'-O-2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiinin valmistaminen	_16	
2.1	.2. 5'-O-Atsidometyyli-tymidiinin valmistaminen	_17	
2.1	.3. Ψ -Aktivoitujen 5'-O-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiinien valmistaminen	_20	
2.1	.4. Oligonukleotidifosforotioaattidimeerin, -trimeerin ja -tetrameerin valmistaminer	21	
2.2.	Kinetiikkatutkimukset	_25	
2.2	.1. 2-(Asidometyyli)bentsoyyli-suojaryhmän irtoamisen kinetiikka	_25	
2.2	.2. Fosforotioaattien stereokemia	_29	
2.3.	Johtopäätökset	_30	
3.	Kokeelliset menetelmät	31	

3.	.1.	Yleiset menetelmät	31
3.	.2.	Synteesit	32
	3.2.1	. Metyyli-2-bromimetyylibentsoaatti	32
	3.2.2	2. Metyyli-2-metyyliatsidobentsoaatti	32
	3.2.3	8. 2-Atsidometyylibentsoehappo	33
	3.2.4	. 5'-O-2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini	33
	3.2.5	5. 3',5'-Bis- <i>O-tert</i> -butyylidimetyylisilyyli-tymidiini	34
	3.2.6	5. 3'-O-tert-butyylidimetyylisilyyli-tymidiini	35
	3.2.7	7. 5'-O-Metyylitiometyyli-3'-O-tert-butyylidimetyylisilyyli-tymidiini	35
	3.2.8	8. 5'-O-Metyylitiometyyli-tymidiini	36
	3.2.9	0. 5'-O-Metyyliatsidotymidiini	36
	3.2.1	0. (+)-Ψ Aktivoitu 5'-O-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini	37
	3.2.1	1. (-)-Ψ Aktivoitu 5'-O-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini	38
	3.2.1	2. 5'-T(<i>R</i> _P)T-3'	38
	3.2.1	3. $5' - T(S_P)T(R_P)T-3'$	39
	3.2.1	4. 5'-T(S_P)T(S_P)T(R_P)T-3'	39
3.	.3.	Kineettiset menetelmät	40
	3.3.1	. 2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-suojaryhmän irtoamisen kinetiikkatutkimukset	40
	3.3.2	2. Entsyymihydrolyysi	41
4.	•	Viitteet	42
5.		Liitteet	49

Lyhenteet

ABn	4-atsidobentsyyli
AZM	atsidometyyli
AZMB	2-(atsidometyyli)bentsoyyli
AZBn	4-[(atsidometyyli)bentsoyylioksi)bentsyyli
DBU	1,8-diatsabisykloundek-7-eeni
DCA	dikloorietikkahappo
DCM	dikloorimetaani
DIPEA	N,N-di-isopropyylietyyliamiini
DMSO	dimetyylisulfoksidi
DMTr	4,4-dimetoksitrityyli
DTT	ditiotreitoli
Et ₂ O	dietyylieetteri
iPrOH	isopropanoli
MeCN	asetonitriili
МеОН	metanoli
MePPh ₂	metyylidifenyylifosfiini
MSNT	1-(2-mesityleenisulfonyyli)-3-nitro-1H-1,2,4-triatsoli
NaN ₃	natriumatsidi
NBS	N-bromibutaani-imidi
PE-T	pentaerytritoli-tymidiini
PPh ₃	trifenyylifosfiini
SOCl ₂	tionyylikloridi
svPDE	snake venom fosfodiesteraasi
TBAF	tetrabutyyliammoniumfluoridi

TBDMS	tert-butyylidimetyylisilyylieetteri

- TBSCl 2,4,6-tri-isopropyylibentseenisulfonyylikloridi
- TCA trikloorietikkahappo
- TCEP tris(2-karboksietyyli)fosfiini
- TEA trietyyliamiini
- TES trietyylisilaani
- TFA trifluoroetikkahappo
- THF tetrahydrofuraani
- TMGN₃ tetrametyyliguanidiumatsidi
- TMS trimetyylisilyyli

1. JOHDANTO

Terapeuttisten oligonukleotidien käyttö lääkeaineina sekä työkaluina geenien toiminnan tutkimuksissa on viime vuosina yleistynyt.^{1,2,3} Kiinnostuksen sekä käytön yleistyminen on kasvattanut kysyntää yhä tehokkaammille sekä vihreämmille oligonukleotidien ja modifioitujen oligonukleotidianalogien synteesimenetelmille. Perinteisesti oligonukleotideja syntetisoidaan automatisoidusti kiinteällä kantajalla fosforamidiittikemiaa hyödyntäen. Synteesisykli koostuu suojaryhmän irrotuksesta, kytkentäreaktiosta, 5'-OH-ryhmän asetyloinnista sekä hapetuksesta.⁴ Syklejä toistetaan, kunnes halutun pituinen oligonukleotidiketju on valmis, minkä jälkeen oligonukleotidi irrotetaan kantajasta ammonolyysillä. Samalla myös emäs- sekä fosfaattiosan suojaryhmät irtoavat. Kyseinen menetelmä ei kuitenkaan ole kustannustehokas, eikä se kunnioita vihreän kemian periaatteita. Kyseinen menetelmä ei myöskään sovellu hyvin isomman mittakaavan synteeseihin.^{1,5}

Oligonukleotideja voidaan valmistaa myös liukoisella kantajalla noudattaen vihreän kemian periaatteita, kustannustehokkaammin ja suuremmalla mittakaavalla verrattuna kiinteällä kantajalla suoritettavaan synteesiin. Liukoisen kantajan menetelmät ovat vasta kehitysvaiheessa. Niiden pyrkimyksenä on yhdistää hyödyllisiä ominaisuuksia niin liuos- kuin kiinteäfaasisyntetiikasta.¹ Kyseisessä menetelmässä kaikki synteesisyklin reaktiot toteutetaan homogeenisessa liuoksessa. Tuote voidaan eristää joko saostamalla, uuttamalla tai nanofiltterin läpi kalvosuodattamalla. Prosessi ei kuluta yhtä paljon öljypohjaisia pesuliuottimia, eikä se vaadi yhtä paljon kalliita reagensseja tai lähtöaineita kuin synteesi kiinteällä kantajalla. Synteesi onnistuu ilman syntetisaattoria ja mahdollistaa suuremman mittakaavan oligonukleotidivalmistuksen. Menetelmää kehitettäessä tarvitaan uusia käyttökelpoisia suojaryhmästrategioita, koska perinteisesti käytettyä dimetoksitrityyliä irrotettaessa haasteena on sivureaktiona tapahtuva depurinaatio sekä trityylikationin irtoamisen reversiibeli luonne.^{1,6}

Tutkielman kirjallisuusosassa perehdytään oligonukleotidisynteesien suojaryhmästrategioihin, ja esitellään suojaryhmiä, joiden irrottaminen perustuu pelkistykseen, keskittyen 2-(atsidometyyli)bentsoyyli- (AZMB) sekä atsidometyylisuojaryhmien (AZM) käyttöön synteesissä. Johdannossa oligonukleotidifosforotioaattien esitetään myös lyhyesti stereokontrolloituja synteesimenetelmiä. Tutkielman kokeellisessa osassa esitetään enantiopuhtaiden fosforotioaattien synteesimenetelmä, joka perustuu limoneenin P(V)oksatiafosfolaanisulfidi-rakenteeseen ja atsidometyylibentsoyyli-suojaryhmän käyttöön 5'hydroksyyliryhmässä.

1.1. Suojaryhmästrategiat oligonukleotidien synteeseissä

syntetisoidaan fosforamidiitti-, H-fosfonaatti-, Oligonukleotideja fosfotriesterija fosfiittitriesterimenetelmillä. Synteeseissä kytkentäreaktio tapahtuu joko P(III)- tai P(V)kemiaa hyödyntäen. Yleisimmin rakennusyksikköinä käytetään nukleosidi-3'-O-(2syanoetyyli-N,N-di-isopropyylifosforamidiitteja tai 3'-(H-fosfonaatteja).⁷ Hyökkäävää 5'hydroksyyliryhmää lukuunottamatta, muut nukleofiiliset funktionaaliset ryhmät on suojattava. Monomeeristen rakennusyksiköiden 5'-hydroksyyliryhmä suojataan perinteisesti 4,4'dimetoksitrityylillä (DMTr). Sytidiinin sekä adeniinin nukleoemäksen aminoryhmät suojataan yleensä bentsoyylillä (Bz), guanosiinin isobutyryylillä (iBu), ja fosfaatin suojana käytetään (CE).⁸ syanoetyyliä Esimerkkinä tehokkaasta P(V)kemiasta, 3'-0aryylifosfodiesterirakennusyksiköiden kytkentään on käytetty aryylisulfonyylikloridia aktivaattorina katalyyttisesti aktiivisen fosfaattisuojaryhmän 4-metoksi-1-oksido-2-pikolyyliryhmän läsnä ollessa.⁹

Dimetoksitrityyli on happolabiili suojaryhmä, joka irrotetaan esimerkiksi dija trikloorietikkahapon (DCA ja TCA) liuoksilla. Syntetisoitaessa oligonukleotideja kiinteällä kantajalla, detrityloinnissa irronnut DMTr-kationi ei yleensä aiheuta ongelmia, sillä se huuhdellaan reaktion aikana pois.¹⁰ Liuosfaasissa suoritettavissa synteeseissä sitä vastoin DMTr:n irtoamisen reversiibeliys tekee reaktiosta huomattavan vaikean. Tämän takia kilpailevana reaktiona tapahtuva depurinaatio muodostuu ongelmaksi. Nukleoemäsosien bentsoyyliisobutyryyliryhmät sekä fosfaatin ja syanoetyyliryhmä irtoavat oligonukleotidiketjun ammonolyysissä. Suojaryhmien rakenteet on esitetty kuvassa 1.8

Kuva 1. Bentsoyyli-, isobutyryyli-, syanoetyyli- ja DMTr-suojaryhmät.

Ortogonaaliset suojaryhmät on mahdollista irrottaa selektiivisesti sellaisessa olosuhteessa, jossa muut suojaryhmät eivät irtoa,¹¹ tai joka ei vaikuta oligonukleotidiketjun rakenteeseen⁶ tai sen modifioimisen.¹² Kuten 5'-OH suojauksessa yleisimmin käytetty happolabiili 4'4'-

dimetoksitrityyli, myös oligoribonukleotidin 2'-OH:n suojaryhmänä tavallisimmin käytetty *tert*-butyylidimetyylisilyyli (TBMS) voidaan irrottaa selektiivisesti, niin että asyyli-ryhmät eivät irtoa. Silyylin poistossa käytetään fluoridi-ionia. Suurikokoinen 2'-O-TBDMS-suojaryhmä aiheuttaa steeristä estettä nukleosidirakenteen kytkennälle.¹³

Seuraavaksi tarkastellaan suojaryhmiä, joiden irrotus perustuu pelkistykseen. Vaihtoehtona *tert*-butyylidimetyylisilyyliryhmälle on 2'-OH:n suojauksessa käytetty *tert*-butyyliditiometyyliä (DTM). DTM on mahdollista poistaa olosuhteissa, joissa 5'-OH:ssa, fosfaatissa ja nukleoemästen aminoryhmissä käytettävät standardisuojaryhmät (DMTr, CE, Bz ja *i*Bu) eivät irtoa. Kuvassa 2 on esitetty 2'-O-DTM-suojattu nukleosidifosforamidiitti. DTM-suojaryhmä voidaan irrottaa homogeenisessa liuoksessa lähes neutraaleissa olosuhteissa käyttämällä 1,4-ditiotreitolia (DTT) tai tris(2-karboksietyyli)fosfiinia (TCEP).¹⁴

 $B = A^{Bz}, G^{Bu}, C^{Bz}, tai U$

Kuva 2. 2'-O-DTM-suojattu fosforamidiittinukleosidi, jonka 5'-OH on suojattu DMTrsuojaryhmällä ja fosfaatti syanoetyylisuojaryhmällä.¹⁴

Tavallisimmat nukleoemästen suojaryhmät kuten bentsoyyli, isobutyryyli ja syanoetyyli Syntetisoitaessa vaativat voimakkaan irrotusolosuhteet. emäksiset emäsherkkiä oligonukleotideja, nämä perinteiset suojaryhmät korvataan usein allyyli-(All) ja allyylioksikarbonyyli (Alloc)-ryhmillä. Kuvassa 3 on esitetty kokonaan suojattu nukleosidifosforamidiitti, jota Hayakawa ja hänen tutkimusryhmänsä käyttivät syntetisoidessaan dimeerisiä fosfodiestereitä kiinteällä kantajalla fosforamidiittikemiaa käyttäen.¹⁵ Allyyli- ja allyylioksikarbonyyli-suojaryhmät irrotetaan miedoissa olosuhteissa pelkistykseen perustuvalla palladium katalyyttisellä hydrogenolyysillä. Katalyyttinä voidaan käyttää esimerkiksi tris(dibentsylideeniasetoni-dipalladium(0)-kloroformikompleksia [Pd(dpa)₃-CHCl₃] trifenyylifosfiinin, muurahaishapon ja butyyliamiinin seoksessa.^{15,16} Allyylisuojaryhmää ja fotolabiilia o-nirobentsyylikantajaa on käytetty muun muassa (5R)-5,6dihydro-5-hydroksitymiinin sisältävän emäsherkän oligonukleotidin synteesissä.^{17,18}

Kuva 3. Kokonaan suojattu nukleosidifosforamidiitti. Guaniiniemäs on suojattu O^6 -asemastaan allyylilla ja N^2 -asemastaan allyylioksikarbonyyli. Myös fosfaattiosa on suojattu allyylilla.¹⁵

2-(Atsidometyyli)bentsoyyli (AZMB), atsidometyyli (AZM) ja 4-[(2atsidometyyli)bentsoyylioksi]bentsyyli (AZBn) (Kuva 4) voidaan irrottaa Staudingerin pelkistysreaktiolla neutraaleissa olosuhteissa trialkyyli- tai triaryylifosfiinien läsnäolessa. Atsidometyylibentsoyyliä sekä atsidometyyliä on käytetty 2'-, 3'- ja 5'- hydroksyyliryhmien sekä nukleoemästen suojaryhminä oligonukleotideja syntetisoitaessa. Tässä projektissa AZMB-suojaryhmää hyödynnettiin 5'-hydroksyyliryhmän suojauksessa syntetisoitaessa oligonukleotidifosforotioaatteja liukoisella saostettavalla kantajalla.

Kuva 4. AZMB-, AZM- ja AZBn-suojaryhmät.

1.2. 2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-,atsidometyyli-ja4-[(2-atsidometyyli)bentsoyylioksi]-bentsyyli-suojatut nukleosidit

Sekine on työryhmineen syntetisoinut AZMB-suojattuja nukleosideja kolmivaiheisella synteesillä metyyli-2-metyylibentsoaatista. Metyyliryhmä brominoidaan, minkä jälkeen bromi atsidoidaan tetrametyyliguanidiumiatsidilla (TMGN₃) hiilitetrakloridin sekä metanolin seoksessa.¹⁹ Atsidointi voidaan suorittaa myös natriumatsidilla²⁰ tai litiumatsidilla²¹ dimetyyliforamidissa. Atsidoinnin jälkeen muodostuneesta atsidometyylibentsoehaposta syntetisoidaan happohalidi tionyylikloridia käyttäen, minkä jälkeen suojaryhmä voidaan liittää nukleosidin emäsosan, 2'-, 3'- tai 5'-OH:n suojaksi (Kuva 5).¹⁹

Kuva 5. AZMB-ryhmällä suojatut nukleosidit. Emäsosista suojattiin eksosykliset aminoryhmät.¹⁹

2-(Atsidometyyli)bentsoyylikuten 2-atsidometyylija 4-[(2myös atsidometyyli)bentsoyylioksi]-bentsyyli voidaan pelkistää vastaaviksi aminojohdoksiksi Staudingerin pelkistysreaktiolla. Mekanistisesti trialkyyli- tai triaryylifosfiini hyökkää nukleofiilinä atsidin typpiatomiin. Syklisaatiossa typpiatomin hyökätessä intramolekulaarisesti fosforiin muodostuu nelirenkainen fosfatsiini-intermediaatti/transiotiotila. Renkaan avautuessa ja molekulaarisen typen vapautuessa muodostuu iminofosforaani (I, Kaavio 1A), joka hydrolysoituu amiiniksi ja fosfiinioksidiksi.²² Pelkistyksen jälkeen aminoryhmä hyökkää molekyylinsisäisesti esterirakenteen karbonyylihiileen, jolloin nukleosidin vapautuessa muodostuu sivutuotteena isoindolinoni (Kaavio 1A). Rengasrakenne muodostuu nopeasti, sillä molekyylinsisäisen aminoryhmän molekyylinsisäisen nukleofiilisen hyökkäyksen kautta.¹⁹ 2-Atsidometyylin- ja 4-[(2-atsidometyyli)bentsoyylioksi]-bentsyyliryhmän N₃ pelkistyy vastaavalla tavalla NH2-ryhmäksi, jonka jälkeen suojaryhmä irtoaa Kaaviossa 1B ja 1C esitetyllä tavalla.

Kaavio 1. 2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-, Atsidometyyli- ja 4-[(2atsidometyyli)bentsoyylioksi]bentsyyli suojaryhmän irtoamisen mekanismi.

Sekine työryhmineen on tutkinut AZMB-suojaryhmän irtoamista nukleosidin emäsosasta sekä 3'- ja 5'-hydroksyyliryhmistä. Käytettäessä trifenyylifosfiinia (PPh₃) dioksaanin ja veden seoksessa, AZMB-suojaryhmä irtoaa 30 minuutissa. Reaktiossa ei havaittu muodostuvan intermediaatteja. Suojaryhmän irtoamista ei havaita vedetöntä dioksaania käytettäessä,¹⁹ koska iminofosforaani-intermediaatti ei hydrolysoidu vedettömissä olosuhteissa.²² Neljällä ekvivalentilla metyylidifenyylifosfiinia (MePPh₂) suojaryhmä irtoaa 3'-hydroksyyliryhmästä 15 minuutissa, 5'-hydroksyyliryhmästä kahdeksassa minuutissa ja emäsosien eksosyklisistä aminoryhmistä 20 minuutissa. Metyylidifenyylifosfiinia käytettäessä havaitaan muodostuvan iminofosforaanivälituote. Käyttämällä neljä ekvivalenttia ammoniumformiaattia Pd/Ckatalyytin läsnä ollessa AZMB-suojaryhmä irtoaa 3'-hydroksyyliryhmästä tunnissa ja 5'-hydroksyyliryhmäsät kahdessa tunnissa. Kolmella ekvivalentilla natriumboorihydridiä etanolin ja tetrahydrofuraanin seoksessa suojaryhmä irtoaa 5'-hydroksyyliryhmästä tunnissa 86 % saannolla. AZMB-suojaryhmän irrottamiseen käytettiin myös tributyylifosfiinia (PBu₃), mutta metyylidifenyyli- ja trifenyylifosfiini todettiin tehokkaimmiksi reagensseiksi suojaryhmän irrottamiseksi.¹⁹ Oligonukleotidien synteesien lisäksi atsidometyylisubstituoituja nukleosideja käytetään biokemiallisten prosessien ja näiden sovellusten tutkimuksissa. Esimerkiksi DNA:n- ja XNA:n entsyymikatalyyttistä synteesiä on tutkittu polymeraasien läsnä ollessa esteraasi- ja fosfataasiresistenttiä 3'-O-atsidometyyli-suojattua LNA-tymidiinitrifosfaattia käyttäen.²³ 6-Atsidometyyli-suojatusta uridiinista on valmistettu syklopropyylisyklo-oktyynin kanssa napsautus-(klik)-reaktiolla fluoresoivia triatsoleja, jotka on liitetty sellulaariseen DNA:han tai antiviraalisuuden tutkimiseksi.^{24,25} Myös RNA:han 3'-O-(2-atsidometyyli)suojatusta tymidiinistä on syntetisoitu napsautusreaktiota hyväksikäyttäen triatsoli-linkitettyjä dinukleosidifosforamidiittirakennusyksiköitä, joita on käytetty edelleen oligonukleotidien synteesissä kiinteällä kantajalla.²⁶

1.3. 2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-,
atsidometyyli)bentsoyylioksi]-bentsyyli-suojaryhmätja4-[(2-
oligonukleotidien
syntetiikassa

Atsidometyylibentsoyyli- tai atsidometyylisuojaryhmiä sisältäviä oligonukleotideja sekä niiden modifioituja analogeja on syntetisoitu fosfotriesteri- tai boranofosfotriesterimenetelmällä. Fosforamidiittikemian hyödyntäminen ei sovellu käytettäväksi atsidopohjaisten suojaryhmien kanssa, johtuen mahdollisesta Staudingerin reaktiosta.

1.3.1. <u>2'-Hydroksyyliryhmän suojaaminen</u>

Efimov tutkimusryhmineen ovat syntetisoineet oligoribonukleotideja kiinteällä kantajalla käyttäen monomeerisissä rakennusyksiköissä molekyylinsisäistä katalyyttiä, 4-metoksi-1oksido-2-pikolyyliä. Fosfotriesterimenetelmässä 2'-hydroksyyliryhmä suojattiin joko AZMBtai AZM-ryhmällä (Kts myös kappale 1.3.3.).^{21,27,28} Kaaviossa 2 kuvataan 2'-O-AZM-suojatun Nukleosidin 2'-metyylitiometyyliryhmä nukleosidin synteesi. muunnetaan atsidometyyliryhmäksi sulfuryylikloridilla (tai bromilla) ja sen jälkeisellä litiumatsidikäsittelyllä dimetyyliformamidissa. Sivureaktiona havaittiin urasiili- sekä sytosiiniemästen C5-hiilen halogenaatio. Käyttämällä 2-nitrobentseenisulfenyylikloridia (NBS-Cl) kyseistä sivureaktiota ei tapahdu. AZMB-ryhmä liitettiin uridiinin 2'hydroksyyliryhmään 2-(atsidometyyli)bentsoyylikloridilla dikloorimetaanissa 1-metyyliimidatsolin (MeIm) läsnä ollessa (Kaavio 3). 5'-Hydroksyyliryhmä trityloidaan, minkä jälkeen 3'-OH fosforyloidaan, kondensointireagenssin (TPS-Cl) läsnä ollessa pyridiinissä (Kaavio 2 ja 3). Muodostuneesta nukleosidifosfotriesteristä II irrotetaan 2-kloorifenyyli DBU:lla ja nukleosidifosfotriesteristä III metyyli piperidiinillä, jolloin tuotteina saadaan IV ja V.²¹

 $\mathsf{B}=\mathsf{U},\,\mathsf{A}^{\mathsf{Bz}},\,\mathsf{C}^{\mathsf{Bz}},\,\mathsf{G}^{i\!\mathsf{Bu}}$

Kaavio 2. AZM-suojattujen nukleosidifosfotriestereiden synteesi.²¹

Kaavio 3. AZMB-suojattujen uridiinifosfotriestereiden synteesi.²¹

Oligonukleotidit syntetisoitiin kiinteällä kantajalla, johon sidottiin joko 2'-O-AZMB- tai 2'-O-AZM-nukleosidiyksikkö. Kytkennät suoritettiin asetonitriilin ja pyridiinin (3:1) seoksessa 3'-O-4-metoksi-1-oksido-2-pikolyylifosfodiesterirakennusyksiköitä käyttäen kondensaatioreagenssin, 2,4,6-triisopropyylibentseenisulfonyylikloridin (TPS-Cl), läsnä ollessa. AZM-suojattuja rakennusyksiköitä käytettäessä kytkentäajat olivat kaksi minuuttia. 2'-O-AZMB-suojaryhmää käytettäessä kytkentäajat olivat viisi minuuttia. Kytkentäreaktioiden jälkeen fosfaateista irrotettiin 4-metoksi-1-oksido-2-pikolyyliryhmät litiumjodidilla asetonitriililiuoksessa. Myös piperidiiniä ja tiofenolia dioksaanin ja trietyyliamiinin seoksessa on käytetty. Nukleoemästen asyylisuojaryhmät poistettiin ja oligonukleotidi irrotettiin kantajasta ammonolyysillä. AZMB-suojaryhmän todettiin kestävän ammonolyysiolosuhteet viiden tunnin ajan. Ammonolyysin jälkeen 2′-asemastaan yhä suojattu oligonukleotidiketju eristettiin geelifiltterin läpi, minkä jälkeen AZM- ja AZMB-suojaryhmät irrotettiin 0,1 M trifenyylifosfiinilla asetonitriilin ja veden seoksessa (9:1) tai metyylidifenyylifosfiinilla dioksaanin ja veden seoksessa (4:1). 15-meerisestä uridiinioligomeeristä AZM-suojaryhmän irtoaminen kestää 2h 30 min. AZMB-suojaryhmä irtoaa 3,5 h:ssa etyylidifenyylifosfiinilla ja 4h:ssa trifenyylifosfiinilla.²¹

AZM-ryhmä on stabiili ammoniakkikäsittelyssä, joka mahdollistaa myös perinteisten asyylisuojaryhmien käytön AZM-suojaryhmän rinnalla. AZMB-suojaryhmä ei kestä ammonolyysikäsittelyä esteriryhmänsä vuoksi, ja näin ollen AZM-suojaryhmän todettiin olevan AZMB-suojaryhmää suositeltavampi vaihtoehto oligonukleotidien valmistuksessa. AZM-suojausta käyttämällä syntetisoitiin 15–22 pitkiä oligonukleotidisekvenssejä sisältäviä RNA-fragmentteja.²¹

2'-O-AZM-suojatuilla RNA-fragmenteilla todettiin olevan parempi nukleaasiresistenssi kuin suojaamattomilla oligomeereillä. Entsyymikokeissa käytetyt 2'-O-AZM-suojatut RNA-fragmentit olivat täysin stabiileja olosuhteissa, joissa vastaavat luonnolliset RNA-fragmentit hajoavat RNase- ja RNase T1 –entsyymien läsnä ollessa. Snake venom fosfodiesteraasilla AZM-suojatut RNA-fragmentit katkeavat, mutta olivat silti luonnollisia analogejaan stabiilimpia. Stabiiliuden lisäksi yksittäiset AZM-ryhmät RNA-fragmenteissa voisivat toimia prekursoreina postsynteettisiä modifikaatioita varten.²¹

1.3.2. <u>3'-Hydroksyyliryhmän suojaaminen</u>

AZMB-suojaryhmää on käytetty myös 3'-hydroksyyliryhmän suojauksessa syntetisoitaessa liuoksessa fosfotriesterimenetelmällä siRNA-fragmentteja²⁹ sekä trinukleotideja.^{30,31} atsidometyylibentsoyylikloridi metyyli-2-Synteesissä käytettävä valmistetaan metyylibentsoaatista (kts. Kappale 2.1.) ja liitetään 5'-O-DMTr-2'-O-TBDMS-suojatun nukleosidin 3'-hydroksyyliryhmään metyyli-imidatsolin läsnä ollessa dikloorimetaanissa. 3'-O-AZMB-2'-O-TBDMS-suojattu nukleosidi ja 5'-dimetoksitrityloitu nukleosidi-3'-Oaryylifosfodiesteri kytketään dimeeriksi pyridiinissä käyttäen kondensointireagenssina 1-(2mesityleenisulfonyyli)-3-nitro-1-H-1,2,4-triatsolia (MSNT) (Kaavio 4). AZMB-suojaryhmä irrotetaan 1,4-dioksaanin ja veden seoksessa (9:1) trifenyylifosfiinilla. Suojan poiston jälkeen 3'-OH fosforyloitiin ja synteesisykliä toistettiin. Di- tri- ja tetrameerisiä nukleotidifosfotriestereitä käytettiin 23-meerisen oligoribonukleotidin syntetisoimisessa (Kaavio 4).²⁹ DMTr-suojaryhmät poistettiin 5'-asemasta happokäsittelyllä.²⁹

Kaavio 4. Oligoribonukleotidien synteesi.²⁹

Myös Yagodkin työryhmineen on syntetisoinut vastaavalla menetelmällä trinukleotideja käyttäen 3'-asemassa 2-(atsidometyyli)bentsoyylin lisäksi 4-atsidobutyryylia. Syntetisoidut trinukleosididifosfaatit fosfityloitiin forforamidiitiksi, ja niitä käytettiin edelleen oligonukleotidien synteeseissä ja proteiinimutageneesissä.³⁰

Kuvassa 6 on esitetty Yagodkin ja hänen tutkimusryhmänsä syntetisoimat AZMB- sekä 4atsidobutyryylisuojaryhmällä suojatut nukleosidit.³⁰ 3'-O-4-atsidobutyryylisuojattu 5'-O-DMTr-*N*-asyyli-nukleosidi syntetisoidaan käsittelemällä nukleosidi ensin 4klooributyryylikloridilla, minkä jälkeen atsidointi tehdään natriumatsidilla. 3'-aseman suojaaminen AZMB-suojaryhmällä tehdään 2-atsidometyylibentsoyylikloridilla.

Kuva 6. AZMB- ja atsidobutyryyliryhmällä suojatut nukleosidit. 4-Atsidobutyryylisuojaryhmän rakenne on ympyröity kuvassa.³⁰

Trinukleosididifosfaatit syntetisoitiin kaaviossa tavalla. 5 esitetyllä Nukleosidifosfodiesterirakennusyksikkö kytketään 3'-suojatun nukleosidin kanssa 1-(2mesityleenisulfonyyli)-3-nitro-1-H-1,2,4-triatsolin (MSNT) läsnä ollessa pyridiinissä. Detritylaation jälkeen kytkentä toistetaan. Atsidobutyryyli irtoaa 7 h:ssa 50-55 °C:ssa trifenyylifosfiinin seoksessa. Trimeerien dioksaanin ja veden saannot olivat atsidobutyryylisuojaryhmää käytettäessä 70-80 % ja AZMB-suojaryhmää käytettäessä 85-90 %. 3'-Suojaryhmien irrottamisen jälkeen trinukleotideista syntetisoitiin 2-syanoetyyli-N, N, N', N'-tetraisopropyylifosfodiamidiitit käyttäen 5-etyylitio-1*H*-tetratsolin aktivaattorina.³⁰

Kaavio 5. Fosfotriesteritrimeerien synteesi.³⁰

1.3.3. Nukleosidien emäsosien suojaaminen

Neutraaleissa olosuhteissa pelkistyksellä poistettava 2-(atsidometyyli)bentsoyyli on vaihtoehto asyyliryhmille nukleoemästen eksosyklisten aminoryhmien suojaamiseen syntetisoitaessa emäsherkkiä oligonukleotideja fosfotriesterimenetelmällä. 2-(atsidometyyli)bentsoyyliä on käytetty niin ribo- kuin deoksiribo-oligonukleotidien valmistuksessa kiinteällä kantajalla.²⁷ Atsidometyylibentsoylointi tehtiin 2-(atsidometyyli)bentsoyylikloridilla pyridiinissä. Sopivasti suojatun deoksiribonukleosidin ja ribonukleosidin 3'-OH fosforyloitiin 4-metoksi-1-oksido-2-

pikolyylifosfaatilla kondensointireagenssin (TPS-Cl) läsnä ollessa. Kloorifenyyliryhmä poistetaan fosfotriesteristä 1,8-diazabisyklo[5.4.0]undek-7-eenillä (DBU) asetonitriilissä, jolloin saadaan kytkennöissä käytettävät nukleosidi-3'-O-(4-metoksi-1-oksido-2-pikolyyli)fosfodiesterit (Kuva 7). Oligoribonukleotidin tapauksessa 2'-hydroksyyliryhmä suojattiin atsidometyylillä.

Myös oligonukleotideja syntetisoitaessa kytkennöissä käytettiin TPS-CI:ää kondensointireagenssina. Fosfaattisuojaryhmät irrotettiin litiumjodidilla ja kantaja ammonolyysillä. AZM- ja AZMB-suojaryhmät irtoavat metyylidifenyylifosfiinilla dioksaanin ja veden seoksessa (8:2) kahdessa tunnissa tai vaihtoehtoisesti trifenyylifosfiinilla asetonitriilin ja veden seoksessa (9:1) viidessä tunnissa.²⁷

Kuva 7. Emäsosastaan AZMB-suojattu deoksiribonukleosidifosfodiesteri sekä emäsosastaan AZMB- ja 2'-asemastaan AZM-suojattu ribonukleosidifosfodiesteri, joita käytettiin oligoribo- ja oligodeoksiribonukleotidien syntetisoimiseen.²⁷

1.3.4. Boranofosfotriesterimenetelmä

Atsidorakenteeseen perustuvia suojaryhmiä on käytetty myös syntetisoitaessa liuoksessa dideoksiribonukleosidifosfaatteja sekä näiden analogeja boranofosfotriesterimenetelmällä. Synteeseissä 5'- ja 3'-hydroksyyliryhmät sekä deoksisytosiinin N^4 , deoksiadeniinin N^6 , tymidiinin N^3 ja deoksiguanosiinin N^2 suojattiin AZMB-ryhmällä. Deoksiguanosiinin O^6 suojattiin 4-[(2-atsidometyyli)bentsoyylioksi]bentsyyli (AZBn)-ryhmällä. 5'-Asemastaan sekä emäsosastaan suojattu tymidiiniyksikkö boranofosforyloidaan trietyyliammonium-dimetyyliboranofosfaatilla. Metyyli poistetaan nukleosidiboranofosfotriesteristä (VI) tiofenolitrietyyliamiinilla (PhSH-Et₃N) tetrahydrofuraanissa.³², jolloin muodostuu nukleosidiboranofosfodiesteri (VII), joka kytketään kondensaatioreagenssin N,N'-bis-(2-okso-3-oksatsolidinyyli)fosfonikloridin (Bop-Cl) sekä 3-nitro-1,2,4-triatsolin (NT) läsnä ollessa AZMB-suojattuun nukleosidiin (VIII) (kaavio 6).^{32,33,34}

Kaavio 6. Dinukleosidifosfodiestereiden ja näiden modifioitujen analogien synteesi
boranofosfotriesterimenetelmällä. Reagenssit ja olosuhteet: i) IXa: X = O⁻, I₂, pyridiini/H₂O; i) IXb: X
= S⁻, S₈, pyridiini; i) IXc: X = OMe, 10 % MeOH/*N*-metyyli-imidatsoli-Et₃N-CCl₄; i) IXd: X = N(CH₂CH₂)₂O, morfoliini, CCl₄ i) IXe: X = NH₂, 2 % I₂, satd NH₃, pyridiini ^{32,33,34}

Syntetisoiduista dinukleosidiboranofosfaateista syntetisoitiin edelleen H-fosfonaattiintermediaatti dimetoksitrityylikationin läsnä ollessa. Vetyfosfonaatti-intermediaatista saadaan fosfodiesteri hapettamalla jodilla sekä fosforotioaatti sulfuroimalla ja metyylifosfaattianalogi fosforamidaattianalogit (Kaavio i).³³ sekä oksidatiivisella aminaatiolla 6. Dinukleosidifosfaateista irrotetaan AZMB- ja AZBn-suojaryhmät metyylidifenyylifosfiinilla dioksaanin ja veden seoksessa 20 minuutissa. Menetelmässä boranofosforylointireagenssina käytettävän trietyyliammonium-dimetyyli-boranofosfaatin todettiin reagoivan tymidiinin N³aseman sekä guaniinin O⁶-aseman kanssa, jos niitä ei suojata. AZBn-suojaryhmää irrotettaessa käytetään merkaptoetanolia scavenger-reagenssina sivureaktiossa muodostuneen kinonimetidin inaktivoimiseksi,³³ mikä estää kinonin kiinnittymisen guaniiniemäkseen.³⁵

Di-, tri- ja tetranukleotidit ja näiden fosforoamidaatti- sekä metyylifosfaattianalogit on valmistettu kiinteää kantajalla vastaavalla tavalla käyttäen boranofosfotriesterimenetelmää. Menetelmässä oligodeoksiribonukleosidiboranofosfaattien emäsosat suojattiin joko AZMB-suojaryhmällä tai aiemmin hydroksyyliryhmien suojaksi raportoidulla³⁶ 4-atsidobentsyylillä (ABn) (Kaavio 7). ABn-suojaryhmä syntetisoitiin ja liitettiin guaniinin *O*⁶-asemaan (4-atsidofenyyli)metanolilla, ja sen irrottamiseen käytettiin samoja olosuhteita kuin AZBn-

suojaryhmän irrottamiseen. Kantajassa kiinniolevaan N^3 -asemastaan AZMB-suojattuun tymidiinin kytkettiin boranofosfodiesterimonomeeri, jonka fosfaatti on suojattu syanoetyylillä, 5'-asema on asetyloitu ja emäsosa on suojattu AZMB- tai ABn-suojauksella (Kaavio 7). Kytkennän jälkeen fosfaatista poistettiin syanoetyyli DBU:lla. Dinukleosidiboranofosfaatin annettiin reagoida trityylireagenssin kanssa, ja näin muodostunut *H*-fosfonaatti-intermediaatti hapetettiin vastaavaksi dinukleosidifosfaatiksi. 5'-asyylisuojaryhmän sekä AZMB- ja ABn-suojaryhmien irrottamisen jälkeen dinukleosidi irrotettiin kantajasta. Tällä menetelmällä Kawanaka ja hänen tutkimusryhmänsä raportoivat syntetisoineensa di-, tri- ja tetranukleotideja sekä näiden metyylifosfaatti- sekä fosforoamidaatti-analogeja (Kaavio 7).³⁷

$$\begin{split} B_1 &= N^3\text{-}AZMB\text{-}tymidiini, \ N^6\text{-}AZMB\text{-}adeniini, \ N^4\text{-}AZMB\text{-}sytosiini\\ tai \ N^2\text{-}AZMB\text{-}O^6\text{-}AZBn\text{-}guaniini\\ B_2 &= T^{AZMB}\\ B_3 &= T, A, C, G\\ \textbf{IXa} &= O^{-}\\ \textbf{IXc} &= OMe\\ \hline \textbf{IXf} &= HN \\ O \end{split}$$

Kaavio 7. Dinukleosidifosfaattien ja näiden metyylifosfaatti- sekä fosforamidiitti-DNA analogien synteesi kiinteällä kantajalla.³⁷ Reagenssit ja olosuhteet: IXa: i) I₂, pyridiini/H₂O ja ii) NH₃; IXc: i) 1 % MeOH/*N*-metyyli-imidatsoli-Et₃-CCl₄ ja ii) A: 25 mM K₂CO₃/MeOH; IXf: i) = 10 % morfoliini/CCl₄ ja ii) NH₃

1.4. Fosforotioaattioligonukleotidien synteesit

Oligonukleotidien fosfodiesterisidoksen modifioiminen tiofosfodiesterisidokseksi (PS) parantaa oligon solukalvon läpäisykykyä ja entsymaattista pysyvyyttä. Tiofosfodiesterisidos on kiraalinen, ja näin ollen fosforotioaatit esiintyvät S_{P} - ja R_{P} -diastereomeerinä. Fosforotioaatin stereokemialla on todettu olevan merkittävä vaikutus oligonukleotidin farmakologisiin vaikutuksiin, kuten RNaasi H -aktiivisuuteen.^{38,39}

Kuten kappaleessa 1.3.4 todettiin, fosforotioaatteja on syntetisoitu diastereomeerien seoksena boranofosfotriesterimenetelmällä käyttäen AZMB- ja AZBn-suojaryhmiä. Täysin suojatuista

dinukleosidiboranofosfaatista syntetisoitiin fosforotioaatti vetyfosfonaattidimeerisestä sulfuroimalla.³³ välituotteen kautta Fosforotioaattioligonukleotidien syntetisoiminen liukoisella kantajalla^{6,10,40–42} mahdollistaa suuremman mittakaavan synteesin verrattuna synteesiin.^{10,43,44} kiinteällä kantajalla suoritettavaan Fosforotioaattien perinteiseen syntetisoimiseksi on kehitetty myös stereokontrolloituja synteesistrategioita, koska moniin sovelluksiin tarvitaan stereokemiallisesti lääketieteellisiin yhtenäisiä yhdisteitä. Diastereospesifisyyteen perustuvat fosforotioaattioligonukleotidien synteesimenetelmät käsittävät muun muassa H-fosfonaattimenetelmän⁴⁵ ja kiraalisten dinukleosidifosforotioaattirakennusyksikköjen käytön⁴⁶ Myös kiraalisia tri- ja tetrasyklisiä P(III)⁴⁷ sekä oksatsafosfolidiini-rakenteeseen perustuvia apuaineita on käytetty. 38,39,48,49,50,51

Tutkielman kokeellisessa osassa esitetään dimeerisen, trimeerisen ja tertameerisen fosforotioaattinukleotidin stereokontrolloitu synteesimenetelmä liukoisella saostettavalla kantajalla, joka perustuu P(V)-oksatiafosfolaanisulfidirakenteeseen ja AZMB-suojaryhmän käyttöön 5'-hydroksyyliryhmässä. Synteesissä sovellettiin Knousen kehittämää menetelmää, jossa sitruunan kuoresta eristettyä terpeeniä, limoneenia⁵² hyödynnetään enantiopuhtaiden oligonukleotidifosforotioaattien valmistamisessa kiinteällä kantajalla käyttäen dimetoksitrityyliä 5'-hydroksyyliryhmässä.⁵³ Limoneenista valmistetaan epoksidaation sekä tiolyysin avulla (-)- sekä (+)-Ψ-reagenssit, joilla aktivoidaan oligonukleotidisynteesissä käytettävät 5'-asemastaan suojatut nukleosidit.⁵⁴

1.5.Yhteenveto

AZMB-, AZM-, AZBn-, ABn- sekä 4-atsidobutyryylisuojaryhmiä on käytetty onnistuneesti oligodeoksi- sekä oligoribonukleotidien synteeseissä niin 5'-, 3'- ja 2'-hydroksyylien kuin myös emäsosien suojaryhminä. Synteesit on suoritettu fosfotriesterija boranofosfotriesterimenetelmillä niin kiinteällä kantajalla kuin liuoksessakin. AZMsuojaryhmän ja AZMB-ryhmät kestävät hyvin happamia olosuhteita. AZM-suojaryhmä on stabiili myös ammonolyysin aikana. Esitetyt atsidopohjaiset suojaryhmät voidaan irrottaa selektiivisesti neutraaleissa olosuhteissa fosfiiteilla tai fosfiineilla pelkistykseen perustuvassa Staudingerin reaktiossa. Tästä syystä kyseiset suojaryhmät tarjoavat vaihtoehdon perintisille nukleoemästen suojauksessa käytettäville asyyliryhmille emäsherkkien oligonukleotidien synteesissä. Atsido-substituointi mahdollistaa myös postsynteettisten modifikaatioiden tekemisen syntetisoitavaan oligonukleotidiketjuun.

Boranofosfotriesterimenetelmällä on syntetisoitu myös fosforotioaatteja kiinteällä kantajalla diastereomeerien seoksena käyttäen AZMB- ja AZBn-suojaryhmiä. Liukoisen kantajan käyttö mahdollistaa suurempien mittakaavojen synteesit ja kehitetyt fosforotioaattien stereokontrolloidut synteesistrategiat tarjoavat moniin lääketieteellisiin sovelluksiin ja tutkimuksiin enantiopuhtaita diastereomeerejä.

2. Tulokset ja tulosten tarkastelu

Projektissa syntetisoitiin 5'-O-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini (6) ja 5'-Oatsidometyylitymidiini (13), joista 6 aktivoitiin P(V)-kemiaa käyttäen sitruunan kuoresta eristetyistä limoneeneista varmistetuilla kiraalisilla (-)- Ψ - ja (+)- Ψ -reagensseilla. 2-(atsidometyyli)bentsoyyli-suojaryhmän irtoamista seurattiin tymidiinin 5'-asemasta 25 °C:ssa trimetyylifosfiitin, trimetyylifosfiinin ja trifenyylifosfiinin läsnä ollessa. Aktivoiduista AZMBsuojatuista tymidiineistä 16 ja 17 syntetisoitiin oligonukelotidifosforotioaattidimeeri (21, T(R_P)T), -trimeeri (22, T(R_P)T(S_P)T) sekä -tetrameeri (23, T(R_P)T(S_P)T(S_P)T) nelihaaraisella pentaerytritolipohjaisella saostettavalla liukoisella kantajalla (18).

2.1. Synteesit

2.1.1. 5'-O-2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiinin valmistaminen

2-Atsidometyylibentsoehapon (4) synteesi on esitetty kaaviossa 8. Metyyli-2metyylibentsoaatti (1) brominoitiin N-bromisukkinimidillä bentsoyyliperoksidin läsnä ollessa hiilitetrakloridissa (Kaavio 8, i). Metyyli-2-bromimetyylibentsoaatin (2) bromi korvattiin atsidoryhmällä substituutioreaktiossa typpi-ilmakehässä käyttäen natriumatsidia dimetyyliformamidissa, sekä litiumkloridia katalyyttinä (Kaavio 8, ii). Tuotteena muodostunut metyyli-2-metyyliatsidobentsoaatti (3) valmistettiin myös käyttäen DMF:n sijasta etanolia ja etanolin sekä veden (1:2) seosta (Kaavio 8, iii). Huomionarvoista on, että käytettäessä natriumatsidia metanolissa, atsidointi ei onnistunut. Atsidoinnin jälkeen esteriryhmä hydrolysoitiin natriumhydroksidin metanoliliuoksessa (Kaavio 8, iv), jolloin tuotteena muodostui 2-atsidometyylibentsoehappo (4).

Kaavio 8. 2-Atsidometyylibentsoehapon synteesi. Reagenssit ja olosuhteet: i) NBS, Bentsoyyliperoksidi, CCl₄; ii) NaN₃, DMF; (iii Atsidointi suoritettiin myös käyttäen liuottimena EtOH:a ja EtOH/H₂O (1:2) seosta); iv) NaOH/MeOH

2-Atsidometyylibentsoehaposta (4) syntetisoitiin happohalidi 5 käyttäen tionyylikloridia dikloorimetaanissa pyridiinin läsnä ollessa (Kaavio 9, i) typpi-ilmakehässä. Happohalidin kloori korvattiin asyylisubstituutiossa tymidiinin 5'-OH-ryhmällä pyridiinissä 0 °C:ssa (Kaavio 9, ii). Happohalidi 5 reagoi lähes selektiivisesti tymidiinin 5'-asemaan muodostaen 5'-O-AZMB-tymidiinin (6) päätuotteena (90 %). 5'-O-AZMB-tymidiini (6) puhdistettiin silikageelikromatografisesti ja karakterisoitiin NMR-spektroskopisesti.

Kaavio 9. 5'-O-AZMB-tymidiinin (6) syntetisoiminen 2-atsidometyylibentsoehaposta. Reagenssit ja olosuhteet: i) DCM, pyridiini, SOCl₂ ii) tymidiini (1,3 ekv.), pyridiini

2.1.2. 5'-O-Atsidometyyli-tymidiinin valmistaminen

Tymidiinin (7) 3'- ja 5'-hydroksyyliryhmä suojattiin *tert*-butyylidimetyylisilyylikloridilla (TBDMS-Cl) pyridiinissä (Kaavio 10, i). Reaktion etenemistä seurattiin LC-MS:lla (Kuva 8). Tuotteena muodostunut 3',5'-bis-O-TBDMS-tymidiini (8) karakterisoitiin NMR:llä saannon ollessa 76 %. Seuraavassa vaiheessa tuote 8 desilyloitiin selektiivisesti 5'-asemasta suolahapon metanoliliuoksella, jolloin tuotteeksi saatiin 3'-O-TBDMS-tymidiini (9) (Kaavio 10, ii).

Kaavio 10. Tymidiinin (7) silylointi- ja yhdisteen 8 selektiivinen desilylointi. Reagenssit ja olosuhteet: i) TBDMS-Cl (2,5 ekv.), pyridiini ii) HCl/MeOH

Kuva 8. HPLC-kromatogrammi tymidiinin silyloinnista (5 vrk seurantanäyte).

Tuotteen 9 5'-hydroksyyliryhmä metyylitiometyloitiin etikkahappoanhydridin, etikkahapon ja DMSO:n seoksella (10:3:14) (Kaavio 11, i). Kuvassa 9 on HPLC-kromatogrammi 28 h:n seurantanäytteestä. Metyylitiometyloinnin jälkeen tuotteena saatu yhdiste 10 desilyloitiin TBAF:n 1 M THF:n liuoksella, jolloin muodostuu 5'-O-metyylitiometyylitymidiini (11) (Kaavio 11, ii).

Kaavio 11. 3'-O-TBDMS-tymidiinin (9) 5'-hydroksyyliryhmän metyylitiometylointi ja sitä seuraava desilylointi. Reagenssit ja olosuhteet: i) Etikkahappoanhydridi, etikkahappo, DMSO ii) TBAF 1 M THF-liuos

Kuva 9. HPLC-kromatogrammi 3'-O-TBDMS-tymidiinin (9) metyylitiometyloinnista (28 h seurantanäyte).

Tuotteen 11 tiometyyli-ryhmä korvattiin kloorilla käyttäen nitrobentseenisulfonyylikloridia dimetyyliformamidissa (Kaavio 12, i), jonka jälkeen välituote 12 atsidoitiin (Kaavio 12, ii). Tuotteeksi saatiin 5'-O-atsidometyylitymidiini (13).

Kaavio 12. 5'-Metyylitiometyyli-O-tymidiinin (11) atsidointireaktio. Reagenssit ja olosuhteet: i) NBS-Cl, DMF ii) NaN₃

2.1.3. <u>Ψ-Aktivoitujen 5'-O-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiinien valmistaminen</u>

5'-O-AZMB-suojattu tymidiini (6) aktivoitiin (+)- ja (-)- Ψ -reagensseilla (14 ja 15) (Kaavio 13). Projektissa hyödynnettiin aikaisemmin julkaistun menetelmän mukaisesti sitruunan kuoresta eristettyä limoneenia, josta saadaan oksidaatioreaktiolla valmistettua (+)- ja (-)- Ψ -reagenssit 14 ja 15.⁵³ Aktivointi tehtiin stereokontrolloidusti DBU-aktivaattorin läsnä ollessa (1,3 ekv; Kaavio 13, i) asetonitriilissa. Ψ -aktivoitujen yhdisteiden 16 ja 17 synteesireitit on esitettynä kaaviossa 13. (+)- Ψ -reagenssilla aktivoitaessa reaktion saanto oli 48 % ja (-)- Ψ -reagenssilla 54 %.

Kaavio 13. 5'-*O*-AZMB-tymidiinin aktivoiminen (-)- ja (+)-Ψ -reagensseilla. Reagenssit ja olosuhteet: i) (-)- tai (+)-Ψ -reagenssi (1,3 ekv.), DBU (1,3 ekv.), MeCN, rt, 1 h

2.1.4. Oligonukleotidifosforotioaattidimeerin, -trimeerin ja -tetrameerin valmistaminen

(+)- ja (-)-Ψ-aktivoituja 5'-O-AZMB-suojattuja tymidiinejä (16 ja 17) käytettiin syntetisoitaessa oligonukleotidifosforotioaattidimeeri (21), -trimeeri (22) sekä -tetrameeri (23) nelihaaraisella liukoisella pentaerytritolipohjaisella kantajalla (5'-O-tymidiini)₄PE 18) (Kaavio 14).

Kaavio 14. Synteesisyklin reaktio-olosuhteet ja reagenssit: i) Kytkentä, (+/-)-aktivoitu 5'-O-AZMB-tymidiini (6,66 ekv.), DBU (10,8 ekv.), MeCN/DMF (1:1), 25 °C N₂-ilmakehä, neutralointi DCA:lla, saostus *i*PrOH ii) Suojaryhmänpoisto, Me₃P 8 (ekv.), MeCN/DMF (1:1) 25 °C, saostus iPrOH iii) Kantajasta irrottaminen (tai uusi sykli), NH₃, 3 h, 55 °C

Ensimmäisessä kytkennässä (+)- Ψ -aktivoitu ja 5'-AZMB-suojattu tymidiini (**16**) kytkettiin PEkantajaan sidotun tymidiinin 5'-hydroksyyliryhmään (Kaavio 14). Kytkennät suoritettiin huoneenlämpötilassa N₂-ilmakehässä asetonitriilin ja DMF:n (1:1) seoksessa. DBU (10,8 ekv.) toimiessa emäksenä. Reaktion etenemistä seurattiin RP-HPLC:llä. Dimeerin 5'-*O*-AZMB-T(R_P)-T-3'-PE (**19**) tapauksessa kytkentä oli edennyt loppuun 30 min aikana (Kuva 10). Tämän jälkeen aktivaattorina käytetty DBU neutraloitiin DCA:lla ja kantajassa kiinni oleva välituote 5'-AZMB-T(R_P)-T-3'-PE (**19**) sakkautettiin kylmästä isopropanolista. DBU:n neutralointi tehtiin transesterifikaatioreaktion estämiseksi, joka voi aiheuttaa osittaisen kantajasta irtoamisen. Tämä olisi tapahtunut isopropanolissa tapahtuvan sakkauksen yhteydessä, jos liuos olisi jäänyt emäksiseksi.

Kuva 10. HPLC-kromatogrammit 5'-*O*-AZMB-T(*R*_P)T-3'-PE:n (**19**) kytkentäreaktion seurannasta 2 min reaktion aloituksesta (A), 27 min reaktion aloituksesta (B) sekä sakasta, joka on saatu neutraloinnin jälkeen ennen suojanpoistoa (C).

Kytkennän jälkeen kantajassa kiinniolevasta fosforotioaattidimeeristä **19** irrotettiin 5'-asemasta AZMB-suojaryhmä. Suojaryhmän irrottaminen tehtiin trimetyylifosfiinilla (Me₃P, kaavio 14) huoneenlämpötilassa N₂-ilmakehässä. Suojaryhmän todettiin irronneen 60 minuutissa. Välituote, 5'-T(R_P)-T-3'-PE (**20**) sakkautettiin kylmästä isopropanolista. Kuvassa 11 on RP-HPLC-kromatogrammi dimeerin suojanpoiston seurannasta sekä suojanpoiston jälkeen sakkautetusta välituotteesta.

Synteesisykli toistettiin fosforotioaattitrimeerin 22 ja tetrameerin 23 syntetisoimiseksi samalla tavalla kuin on kuvattu edellä dimeerin tapauksessa. Trimeerin sekä tetrameerin valmistuksessa kytkennässä käytettiin (-)- Ψ -aktivoitua 5'-O-AZMB-tymidiiniä. Trimeeriä syntetisoitaessa kytkentäaika oli 30 min ja tetrameerin tapauksessa 120 min.

Kuva 11. HPLC-kromatogrammit 5'-O-T(R_P)T-3'-PE:n muodostumisesta 1 h suojaryhmänpoistoreaktion aloittamisesta (A) ja sakkautuksen jälkeen (B).

Suojaryhmän irrottamisen jälkeen pieni määrä kantajassa kiinniolevaa fosforotioaattia ammonolysoitiin. Ammonolyysissä fosforotioaatti irrotetaan kantajasta ammoniumhydroksidin vesiliuoksessa (25 %) 55 °C:ssa kolmen tunnin aikana. Saostunut kantaja poistetaan suodatuksella. Kuvassa 12 on HPLC-kromatogrammi ammonolysoidusta dimeeristä (21), trimeeristä (22) sekä tetrameerista (23). Dimeerin ammonolyysin saanto oli 70 % ja kokonaissaanto 36 %. Trimeerin ja tetrameerin ammonolyysisaannot olivat 70 % ja 100 %. Trimeerin kokonaissaanto oli 22 %, ja tetrameerin kokonaissaanto oli 17 %.

Kuva 12. HPLC-kromatogrammi kantajasta irrotetusta fosforotioaattidimeeristä 5'-T(R_P)T-3' (21), -trimeeristä 5'-T(S_P)T(R_P)T-3 (22), ja -tetrameeristä 5'-T(S_P)T(R_P)T-3' (23).

Kuvassa 13 on esitetty ammonolysoidun dimeerin **21** ja trimeerin **22** ³¹P NMR-spektrit. Dimeerin sekä trimeerin ³¹P NMR:istä nähdään, että suojaryhmän poistossa muodostuneesta hapettuneesta trimetyylifosfiinioksidista ei päästä isopropanolisakkautuksella kokonaan eroon. Tästä syystä tetrameeri puhdistettiin RP-nestekromatografisesti. Tetrameerin **23** ³¹P NMR on mitattu HPLC-puhdistetusta tuotteesta.

Kuva 13. Dimeerin (A), trimeerin (B) ja tetrameerin (C) ³¹P NMR-spektrit.

2.2. Kinetiikkatutkimukset

2.2.1. 2-(Asidometyyli)bentsoyyli-suojaryhmän irtoamisen kinetiikka

2-(Atsidometyyli)bentsoyylin irtoamista tymidiinin 5'-asemasta seurattiin HPLCmassaspektrometrisesti dimetyyliformamidin, asetonitriilin ja DBU:n seoksessa huoneenlämpötilassa trimetyylifosfiitin, trifenyylifosfiinin tai trimetyylifosfiinin läsnäollessa.

Kaavio 15. 2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-suojaryhmän irtoamista tutkittiin trimetyylifosfiitilla (R = OCH₃), trifenyylifosfiinilla (R = Ph) ja trimetyylifosfiinilla (R = CH₃).

Käytettäessä trimetyylifosfiittia 4 ekv., lähtöaineen, 5'-*O*-AZMB-tymidiinin (**6**, $t_R = 16$ min) havaittiin olevan stabiili 24 h:n aikana. Kasvatettaessa trimetyylifosfiitin osuutta 8 ekvivalenttiin suojaryhmän irtoamisen puoliintumisaika on 4 h. Tuotteena havaittiin tymidiini (7, $t_R = 6$ min), intermediaatti **24a** (R = OCH₃, $t_R = 13$ min) sekä irronnut suojaryhmä **25** ($t_R = 10$ min). Kuvassa 14 on esitetty 5'-*O*-AZMB-tymidiinin (ESI-MS: m/z 400,1 [M-H]⁻), irronneen suojaryhmän (ESI-MS: m/z 134,1 [M+H]⁺) ja tymidiinin (ESI-MS: m/z 241,1 [M-H]⁻) massaspektrit. Intermediaatin **24a** (R = OCH₃ ((ESI-MS: m/z 496,1 [M-H]⁻) massaspektri on esitetty kuvassa 15. Suojaryhmän irrottamista seurattiin myös vedessä sekä metanolissa trimetyylifosfiitin läsnä ollessa. Kyseisissä liuottimissa ei havaittu tapahtuvan haluttua Staudingerin reaktiota. Veden läsnä ollessa tapahtuu todennäköisesti hydrolyysi ja metanolin tapauksessa transesterifikaatio.

Kuva 14. 5'-O-AZMB-tymidiinin (6), irronneen suojaryhmän 25 sekä tymidiinin (7) massaspektrit.

Suojaryhmän irtoamista tutkittiin myös trifenyylifosfiinin läsnä ollessa (8 ekv.). Reaktion olosuhteet pidettiin muilta osin identtisinä edellä esitettyjen reaktio-olosuhteiden kanssa. Tymidiini ($t_R = 6 \text{ min}$), irronnut suojaryhmä ($t_R = 11 \text{ min}$) sekä intermediaatti **24b** (R = Ph, $t_R = 14 \text{ min}$) havaittiin tuotteina. Intermediaatin **24b** (R = Ph, ESI-MS: m/z 634,3 [M-H]⁻) massaspektri on esitetty kuvassa 15. Suojaryhmän irtoamisen puoliintumisaika oli 42 min, ja kasvatettaessa trifenyylifosfiinin osuutta (12 ekv.) suojaryhmän irtoamisen puoliintumisaika lyheni 36 min:iin.

Kuva 15. Intermediaattien 24a/b massaspektrit.

Trimetyylifosfiinilla (4 ekv.) suojaryhmän irtoamisen puoliintumisaika on 3,2 min. Kyseisen fosfiinin herkän hapettumisen takia, reaktio käynnistettiin typpikaapissa DMF:n ja asetonitriilin (1:1) seoksessa DBU:n läsnä ollessa. HPLC-MS-näytteet otettiin ja analysoitiin 15 min ja 30 min kuluttua reaktion aloituksesta (kuva 16). Irronnut suojaryhmä sekä tymidiini havaittiin tuotteina, mutta intermediaattia **24c** ($R = CH_3$) ei havaittu. Tymidiinin piikki jakautuu HPLC-kromatogrammissa (kuva 16), mutta molempien piikkien todettiin olevan tymidiiniä massaanalyysin perusteella. 30 min näyte analysoitiin HPLC-MS:llä myös lyhyemmällä RP-kolonnilla (C18; 2,1 x 30 mm), jossa tymidiinin ($t_R = 28$ s) todettiin eluoituvan yhtenä piikkinä (kuva 17).

Kuva 16. HPLC-kromatogrammi suojaryhmän irtoamisesta trimetyylifosfiinilla (15 min näyte).

Kuva 17. HPLC-kromatogrammi, suojaryhmän irtoamisesta trimetyylifosfiinilla (30 min näyte). Tymidiini eluoituu yhtenä piikkinä.

2.2.2. Fosforotioaattien stereokemia

Projektissa syntetisoidun tetrameerisen oligonukleotidifosforotioaattien stereokemia varmennettiin Snake venom fosfodiesteraasi-entsyymillä. Tämän lisäksi syntetisoitujen fosforotioaattien ³¹P NMR siirtymiä verrattiin toisiinsa. Snake venom fosfodiesteraasin (svPDE) tiedetään pilkkovan ainoastaaan R_P -diastereomeerisiä 3′,5′-tiofosfodiesterisidoksia.⁵⁵ Snake venom fosfodiesteraasin todettiin pilkkovan selektiivisesti R_P -fosfodiesterisidoksen (Kuva 18).

Kuva 18. Tetrameerisen fosforotioaatin 23 HPLC-kromatogrammi entsyymihydrolyysistä (21 h näyte).

2.3. Johtopäätökset

Projektissa suojattiin tymidiinin 5'-hydroksyyliryhmä atsidometyylibentsoyyli- tai atsidometyyli-ryhmillä. AZMB-suojaryhmä saatiin liitettyä tymidiinin 5'-asemaan 90 %:n selektiivisyydellä. AZMB- sekä AZM-suojaryhmän irtoaminen perustuu Staudingerin pelkistysreaktioon. AZMB-suojaryhmän irtoamisen kinetiikkaa tutkittiin DMF:n, MeCN:n ja DBU:n seoksessa trimetyylifosfiitin, trifenyylifosfiinin tai trimetyylifosfiinin läsnä ollessa. Trimetyylifosfiinia käytettäessä suojaryhmä irtoaa 30 minuutissa.

Syntetisoitu 5'-O-AZMB-tymidiini 6 aktivoitiin (+)- ja (-)- Ψ -reagensseilla, ja näin aktivoituja 5'-O-AZMB-tymidiini rakennusyksikköjä (16 ja 17) käytettiin enantiopuhtaiden fosforotioaattien 21, 22 ja 23 syntetisoimiseen liukoisella saostettavalla kantajalla (18). AZMBsuojaryhmä irrottamiseen käytettiin trimetyylifosfiinia. Kantajaan sidotut fosforotioaatit eristettiin sakkauttamalla kylmästä isopropanolista, ja synteesisyklin viimeisessä vaiheessa fosforotioaatti irrotettiin kantajasta ammonolyysillä. Onnistuneesti syntetisoidut fosforotioaattidimeeri T(R_P)T (21), -trimeeri 5'-T(R_P)T(S_P)T-3' (22), sekä -tetrameeri 5'- $T(R_P)T(S_P)T(S_P)T-3'$ (23)karakterisoitiin massaspektrometrisesti sekä NMR:llä. Enantiopuhtaudesta varmistuttiin hydrolysoimalla R_P-tiofosfodiesterisidos Snake venomfosfodiesteraasi -entsyymillä. Fosforotioaattien ³¹P NMR-spektreistä voidaan päätellä, että suojaryhmän irtoamisessa muodostuvasta hapettuneesta fosfiinista, trimetyylifosfiinin oksidista ei päästä kokonaan eroon isopropanolisakkautuksella. Tästä syystä tetrameeri 23 (T4) päätettiin puhdistaa RP-HPLC:llä. Lisäämällä sakkautuskertoja suojaryhmän poiston jälkeen, trimetyylifosfiinioksidin määrä saadaan pienemmäksi.

3. Kokeelliset menetelmät

3.1. Yleiset menetelmät

Synteeseissä käytettiin kaupallisia reagensseja ja liuottimia. MeCN kuivattiin 3 Å:n molekyyliseuloilla, ja DCM sekä DMF kuivattiin 4 Å:n molekyyliseuloilla. DBU kuivattiin CaH2-jauheella, ja kiinteät reagenssit kuivattiin vakuumieksikkaattorissa fosforipentoksidia kuivausaineena käyttäen. NMR-spektrit mitattiin Bruker Avance 500 tai 600 MHz -laitteistolla. Massaspektrit mitattiin Bruker ESI-micrQTOF massaspektrometrillä, Agilent 6120 ES-API-HPLC-MS kvadrupolimassaspektrometrillä tai Waters RDa HRMS-massaspektrometrillä. HPLC-MS analyyseissä käytettiin ODS Hypersil C-18 kolonnia (150 mm x 4,6 mm). Injektiotilavuus oli 50 I, detektioaallonpituus 260 nm ja virtausnopeus 0,95 ml/min. Ajoliuoksena käytettiin veden ja asetonitriilin seosta. Synteesiseurannoissa asetonitriilin pitoisuus oli 10 % ensimmäisen kolmen minuutin aikana, minkä jälkeen pitoisuutta kasvatettiin 80 %:iin 27 minuutin aikana. Suojaryhmän irtoamisen kinetiikkaa tutkittaessa asetonitriilin pitoisuus oli 5 % ensimmäisen kahden minuutin ajan, minkä jälkeen pitoisuus kasvatettiin 50 %:iin 13 minuutin aikana ja edelleen 90 %:iin seuraavan 2 minuutin aikana. Fosforotioaattien kytkentä- ja suojanpoistoreaktioita seurattiin Shimazun HPLC-laitteella (LC-10AT, FCV-10AL, DGU-14A, SPD-10A) käyttäen Thermo Fischer Scientific ODS HYPERSIL kolonnia (5 : 250 mm x 4,6 mm). Ajoliuoksina käytettiin trietyyliammoniumasetaattia ja asetonitriiliä (A-ajoliuos: H₂O, 50 mM TEAA ja B-ajoliuos: 70 % MeCN, 30 % H₂O ja 50 mM TEAA). Injektiotilavuus oli 15 1. Gradientissa B-ajoliuoksen pitoisuus nostettiin ensimmäisen 25 minuutin aikana 40 %:sta 100 %:iin, minkä jälkeen B-ajoliuoksen pitoisuutta pidettiin 5 minuuttia 100 %:ssa. Ammonolyysissä käytettiin samaa laitteistoa ja samoja ajoliuoksia A sekä B. Injektiotilavuus oli 10 🗆 ja detektioaallonpituus 260 nm. Gradientiessa B-ajoliuoksen pitoisuus pidettiin ensimmäiset 2 min 7 %:ssa, minkä jälkeen sen pitoisuus nostettiin 13 min:ssa 70 %:iin. Semipreparatiiviset puhdistukset tehtiin Shimazun HPLC:llä. Kolonnina käytettiin semipreparatiivista kolonnia, jonka sisähalkaisija oli 10 mm. Detektioaallonpituus oli 260 nm ja virtausnopeus 3 ml/min. HPLC-puhdistuksissa oli käytössä samat ajoliuokset A ja B. Gradientissa B-ajoliuoksen pitoisuus oli 17 % ensimmäiset 2 minuuttia. Pitoisuus nostettiin tämän jälkeen 12 minuutissa 30 %:iin, ja tämän jälkeen 4 minuutissa 60 %:iin. Snake venomfosfodiesteraasia käytettäessä fosforotioaatin hydrolyysiä seurattiin Shimazun HPLC:llä ja käytössä oli samat ajoliuokset A ja B. Gradientissa B-ajoliuoksen pitoisuus oli 2 % ensimmäiset 2 minuuttia. Tämän jälkeen pitoisuus nostettiin 30 %:iin 12 minuutissa, ja seuraavan 5 minuutin aikana 100 %:iin. Detektioaallonpituus oli 260 nm ja virtausnopeus 0,95 ml/min. Sentrifugin parametrit olivat 5000 rpm, 4 °C ja 20 min.

3.2. Synteesit

3.2.1. Metyyli-2-bromimetyylibentsoaatti

Metyyli-2-metyylibentsoaatti (1) (1 ekv., 6,65 mmol, 1 g) haihdutettiin hiilitetrakloridista ja kuivattiin eksikkaattorissa yön yli. Yhdiste 1 liuotettiin hiilitetrakloridiin (23 ml) ja reaktioliuokseen lisättiin NBS (1,1 ekv., 7,32 mmol, 1,30 g) ja bentsoyyliperoksidi (0,02 ekv., 0,133 mmol, 32,2 mg). Reaktioliuosta sekoitettiin ja refluksoitiin 4 h 80 °C:ssa. Reaktion etenemistä seurattiin ohutlevykromatografisesti, käyttäen ajoliuoksena etyyliasetaatin ja heksaanin seosta (5:95). Reaktioliuoksen annettiin jäähtyä huoneenlämpöiseksi, minkä jälkeen se suodatettiin ja haihdutettiin kuiviin alipaineessa. Tuote kuivattiin vakuumieksikkaattorissa. Tuotteen 2 saanto oli 1,52 g (99 %). $R_f = 0,21$. Reaktio toistettiin identtisesti, jolloin tuotteen 2 saanto oli 1,25 g (82 %).

3.2.2. Metyyli-2-metyyliatsidobentsoaatti

Yhdiste **2** (5,45 mmol, 1,25 g) liuotettiin DMF:ään (4,5 ml) ja reaktioliuokseen lisättiin natriumatsidia (1,8 ekv., 11,9 mmol, 0,78 g) sekä katalyyttinen määrä litiumkloridia N₂ilmakehässä. Reaktioliuosta sekoitettiin yön yli, minkä jälkeen liuoksen lämpötila nostettiin 120 °C:een ja reaktion sekoitusta jatkettiin 2 h. Lämmitys poistettiin ja sekoitusta jatkettiin yön yli huoneenlämpötilassa. Reaktioliuos haihdutettiin alipaineessa. Haihdutusjäännökseen lisättiin vettä (20 ml) ja vesifaasia uutettiin dietyylieetterillä (3 x 20 ml). Orgaanista faasia pestiin vedellä (2 x 20 ml), minkä jälkeen orgaaninen faasi kuivattiin Na₂SO₄:lla, suodatettiin ja haihdutettiin alipaineessa. Raakatuote puhdistettiin silikageelikromatografisesti käyttäen ajoliuoksena dikloorimetaania. Tuotteen **3** saanto oli 307 mg (24 %). Tuote karakterisoitiin ¹H NMR lilä (Liite 1). R_f = 0,59. ESI-MS *m/z* löydetty 214,0552 [M+Na]⁺, laskettu 214,1798. ¹H NMR δ_H (500 MHz, CDCl₃): 8,05 (1H, d, *J* = 7,88 Hz, Bz); 7,58 (1H, t, *J* = 8,22 Hz, Bz); 7,53 (1H, d, *J* = 8,22 Hz, Bz); 7,43 (1H, t, *J* = 7,59 Hz, Bz); 4,85 (2H, s, CH₂N₃); 3,95 (3H, s, CH₃).

Atsidointi toistettiin projektin aikana seuraavasti. Yhdiste 2 (6,63 mmol, 1,52 g) liuotettiin etanoliin (15 ml), ja liuos suodatettiin. Liuos jaettiin kahteen eri keittopulloon. Toiseen lisättiin etanolin ja veden (1:2, v/v) seosta (10 ml) ja toiseen lisättiin etanolia (10 ml). Molempiin reaktioliuoksiin lisättiin natriumatsidia (0,2 g), ja liuoksien sekoitusta jatkettiin 14 vrk. Tämän jälkeen liuokset yhdistettiin ja haihdutettiin alipaineessa. Haihdutusjäännökseen lisättiin vettä

(20 ml), ja sitä uutettiin dietyylieetterillä (3 x 20 ml). Orgaaniset faasit yhdistettiin, pestiin vedellä ja kuivattiin Na₂SO₄:lla. Orgaaninen liuos suodatettiin ja haihdutettiin alipaineessa. Raakatuote puhdistettiin silikageelikromatografisesti käyttäen ajoliuoksena DCM:ää. Tuotteen **3** saanto oli 229 mg (22 %) ja se karakterisoitiin NMR:llä (Liite 2). ¹H NMR $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, CDCl₃): 8,06 (1H, d, *J* = 8,05 Hz, Bz); 7,58 (1H, t, *J* = 7,76, Bz); 7,52 (1H, d, *J* = 7,81 Hz, Bz); 7,43 (1H, t, *J* = 7,46, Bz); 4,84 (2H, s, CH₂N₃); 3,95 (3H, s, CH₃).

3.2.3. 2-Atsidometyylibentsoehappo

Yhdiste **3** (1,60 mmol, 307 mg) liuotettiin 2 M:een natriumhydroksidin metanoli -liuokseen (25 ml) ja reaktioliuosta sekoitettiin 2 h huoneenlämpötilassa. Tämän jälkeen reaktioliuos uutettiin dikloorimetaanilla (3 x 20 ml). Vesifaasiin lisättiin 2 M:sta HCl-liuosta (20 ml) kunnes liuoksesta tuli selvästi hapan (pH = 1). Vesifaasia pestiin dikloorimetaanilla (4 x 20 ml) ja orgaaniset faasit yhdistettiin. Orgaaniset faasit kuivattiin Na₂SO₄:lla, suodatettiin ja haihdutettiin alipaineessa. Tuotteen **4** saanto oli 74 mg (35 %). Tuote karakterisoitiin ¹H ja ¹³C NMR:llä (Liitteet 3 ja 4). ¹H NMR $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, CDCl₃): 8,20 (1H, d, *J* = 8,36 Hz, Bz); 7,66 (1H, t, *J* = 7,80 Hz, Bz); 7,59 (1H, d, *J* = 7,76 Hz, Bz); 7,49 (1H, t, *J* = 7,98 Hz, Bz); 4,92 (2H, s, CH₂N₃) ¹³C NMR $\delta_{\rm C}$ (126 Hz, CDCl₃): 172,3 (COOH); 138,3 (C1); 133,8 (C2); 132,2 (C3); 129,8 (C6); 128,2 (C4 ja C5); 53,1 CH₂N₃).

Synteesi toistettiin. Lähtöaineena käytettiin metyyli-2-metyyliatsidobentsoaattia (**3**) (229 mg 1,19 mmol). Tuotteen **4** saanto oli 60 mg (20 %). Tuote karakterisoitiin ¹H NMR:llä (Liite 5). ¹H NMR $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, CDCl₃): 8,20 (1H, d, *J* = 8,18 Hz, Bz); 7,66 (1H, t, *J* = 8,26 Hz, Bz); 7,59 (1H, d, *J* = 11,99 Hz, Bz); 7,49 (1H, t, *J* = 7,94 Hz, Bz); 4,92 (2H, s, CH₂N₃).

3.2.4. 5'-O-2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini

Yhdiste 4 (1 ekv., 0,746 mmol, 132 mg) liuotettiin dikloorimetaaniin (3 ml) ja reaktioliuokseen lisättiin pyridiini (60 \Box l) ja tionyylikloridi (1,2 ekv., 0,895 mmol, 65 \Box l) typpikaapissa. Reaktioliuosta sekoitettiin 2 h 50 min ja reaktiota seurattiin TLC:llä käyttäen ajoliuoksena metanolin ja dikloorimetaanin seosta (1:9). 2-Atsidometyylibentsoyylikloridin (5) muodostuminen havaittiin TLC:llä (R_f = 0,86). Reaktioseos lisättiin pisaroittain kuivaan pyridiiniin (5 ml) liuotettun tymidiinin joukkoon (1,3 ekv., 0,23 g kuivattu haihduttamalla kuivasta pyridiinistä (3 x 5 ml) N₂-ilmakehässä jäävesihauteessa. Reaktioliuosta sekoitettiin 1 h. Reaktiota seurattiin TLC:llä käyttäen ajoliuoksena metanolin ja dikloorimetaanin seosta

(1:9). Sekoitusta jatkettiin yön yli. Reaktioliuokseen lisättiin katalyyttinen määrä DMAP:a ja liuosta sekoitettiin 2 h. Reaktioliuos haihdutettiin alipaineessa, ja siihen lisättiin dikloorimetaania (30 ml). Orgaanista faasia pestiin 5 %:lla NaHCO₃-liuoksella (3 x 20 ml) ja vesifaasia uutettiin DCM:llä (4 x 30 ml). Orgaaniset faasit yhdistettiin, kuivattiin Na₂SO₃:lla ja suodatettiin alipaineessa. Orgaaninen liuos haihdutettiin, ja muodostunut raakatuote puhdistettiin silikageelikromatografisesti. Ajoliuoksena käytettiin 5 %:sta MeOH-DCMliuosta. Tuotteen 6 saanto oli 57,9 mg (19%). Tuote karakterisoitiin ¹H ja ¹³C NMR:llä (Liitteet 6 ja 7). $R_f = 0.46$. ¹H NMR δ_H (500 MHz, DMSO): 11,98 (1H, s, NH); 8,02 (1H, d, J = 8,21Hz, Bz H6); 7,73 (1H, t, *J* = 7,86 Hz, Bz H3); 7,64 (1H, d, *J* = 7,86 Hz, Bz H4); 7,59 (1H, t, *J* = 7,65 Hz, Bz H5); 7,47 (1H, H6); 6,28 (1H, dd, J = 7,32 ja 13,28 Hz, H1'); 5,57 (1H, d, J = 4,03 Hz, 3'-OH); 4,84 (2H, s, CH₂N₃); 4,55-4,60 (1H, m, H5''); 4,48-4,53 (1H, m, H5'); 4,41-4,46 (1H, m, H3'); 4,10-4,14 (1H, m, H4'); 2,32 (1H, d, *J* = 6,45 Hz, H2''); 2,23 (1H, d, *J* = 5,34 Hz, H2'); 1,67 (3H, s, Me) ¹³C NMR $\delta_{\rm C}$ (126 Hz, DMSO): 166,5 (COOH); 164,1 (C4); 150,9 (C2); 136,9 (C6); 133,4 (Bz C1); 131,2 (Bz C2); 130,9 (Bz C6); 129,5 (Bz C4); 129,1 (Bz C5); 110,5 (C5); 84,5 (C1'); 84,0 (C4'); 70,7 (C3'); 65,3 (C5'); 52,3 (CH₂N₃); 39,0 (C2'); 12,2 (CH₃).

Yhdiste **6** syntetisoitiin myös kaupallisesta 2-atsidometyylibentsoehaposta (1 ekv., 4,2 mmol, 750 mg). Reaktio toistettiin kuten edellä on kuvattu. Tuotteen **6** saanto oli 21 %. ¹H NMR (Liite 8) $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, DMSO): 11,30 (1H, s, NH); 8,95 (1H, d, J = 7,89 Hz, Bz H6); 7,67 (1H, t, J = 7,57 Hz ja J = 15,35 Hz, Bz H3); 7,57 (1H, d, J = 7,70 Hz, Bz H4); 7,52 (1H, t, J = 7,89 Hz ja J = 16,90 Hz, Bz H5); 7,41 (1H, H6); 6,22 (1H, t, J = 6,72 Hz ja J = 13,76 Hz, H1'); 5,49 (1H, d, J = 4,50 Hz, 3'-OH); 4,78 (2H, s, CH2N3); 4,52 (1H, dd, J = 3,20 Hz ja J = 15,49 Hz, H5''); 4,44 (1H, dd, J = 6,20 Hz ja J = 18,20 Hz, H5'); 4,38 (1H, m, J = 9,68 Hz, H3'); 4,10 (1H, m, J = 24,7 Hz, H4'); 2,241 (1H, m, J = 34,40 Hz, H2''); 2,16 (1H, m, J = 31,62 Hz, H2'); 1,62 (3H, s, Me).

3.2.5. <u>3',5'-Bis-O-tert-butyylidimetyylisilyyli-tymidiini</u>

Yhdiste 7 (20,6 mmol, 5 g) liuotettiin pyridiiniin (46 ml) ja reaktioliuokseen lisättiin TBDMS-Cl (2,5 ekv. 51,6 mmol, 7,8 g). Reaktioliuosta sekoitettiin huoneenlämpötilassa 5 vrk. Reaktion etenemistä seurattiin TLC:llä, jonka ajoliuoksena käytettiin heksaanin ja etyyliasetaatin seosta (1:1). Reaktioliuokseen lisättiin jäävettä (46 ml), ja se haihdutettiin kuiviin. Haihdutusjäännös liuotettiin etyyliasetaattiin (230 ml) ja sitä pestiin kylläisellä NaHCO₃:lla (3 x 125 ml) sekä kylläisellä NaOH:lla (50 ml). Orgaaninen faasi kuivattiin Na₂SO₄:lla ja haihdutettiin kuiviin. Raakatuote puhdistettiin silikageelikromatografisesti. Ajoliuoksena käytettiin etyyliasetaatin ja heksaanin seosta (1:1). Tuotteen **8** saanto oli 7,4 g (76 %). Tuote karakterisoitiin NMR:llä ja massaspektrometrisesti (Liitteet 9 ja 10). ESI-MS *m/z* 471,25 [M+H]⁺ havaittu, 470,2632 laskettu. ¹H NMR $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, CDCl₃): 8,27 (1H, S, NH); 7,35 (1H, d, *J* = 1,01 Hz, H6); 6,21 (1H, dd, *J* = 6,89 ja 13,80 Hz, H1'); 4,29 (1H, m, H4'); 3,82 (1H, q, *J* = 2,45 ja 4,82 Hz, H3'); 3,75 (1H, dd, *J* = 2,67 ja 11,02 Hz, H5''); 3,64 (1H, dd, *J* = 2,36 ja 11,09 Hz, H5'); 2,13 (1H, m, H2''); 1,88 (1H, m, H2'); 1,80 (3H, d, *J* = 0,90 Hz, Me); 0,815 (9H, s, *tert*-but 3 x Me); 0,780 (9H, s, *tert*-but 3 x Me); -0,001 (6H, d, *J* = 1,16 Hz 2 x Me); -0,035 (6H, d, *J* = 3,67 Hz, 2 x Me) ¹³C NMR $\delta_{\rm C}$ (126 Hz, CDCl₃): 163,5 (C4); 150,1 (C2); 135,4 (C6); 110,8 (C5); 87,8 (C1'); 84,8 (C4'); 72,2 (C3'); 63,0 (C5'); 41,3 (C2'); 25,9 (3 x CH₃); 25,7 (3 x CH₃); 18,4 (C); 18,0 (C); 12,5 (CH₃); -4,6 (CH₃); -5,3 (CH₃); -5,4 (CH₃).

3.2.6. <u>3'-O-tert-butyylidimetyylisilyyli-tymidiini</u>

Yhdiste 8 liuotettiin metanoliin (360 ml) ja liuos jäähdytettiin -10 °C:een suola/jäävesihauteessa. Asetyylikloridi (0,2 ekv. 3,96 mmol, 283 □l) lisättiin reaktioliuokseen hitaasti. Liuoksen lämpötila nostettiin 0 °C:een, ja sitä sekoitettiin 3,5 h. Reaktiota seurattiin TLC:llä käyttäen ajoliuoksena etyyliasetaatin ja heksaanin (1:1) seosta. Liuokseen lisättiin kylläistä NaHCO₃ (150 ml) ja sitä sekoitettiin 15 min. Reaktioliuokseen pestiin vielä NaHCO₃ (2 x 100 ml), vedellä (100 ml) ja NaCl:lla (100 ml). Orgaaninen faasi kuivattiin Na₂SO₄:lla, suodatettiin haihdutettiin. Raakatuote puhdistettiin ja silikageelikromatografisesti. Ajoliuoksena käytettiin etyyliasetaatin ja heksaanin (1:1) seosta. Tuotteen 9 saanto oli 3,3 g (59 %). Tuote karakterisoitiin NMR:lla (liitteet 11 ja 12). ¹H NMR $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, CDCl₃): 8,27 (1H, s, NH); 7,37 (1H, d, J = 1,23 Hz, H6); 6,14 (1H, t, J = 7,00 ja 13,59 Hz, H1'); 4,51 (1H, m, H4'); 3,94 (2H, m, H5'ja H5''); 3,78 (1H, m, OH); 2,39 (2H, m, H2'ja H2''); 2,24 (1H, m, H3'); 1,94 (3H, d, *J* = 1,28 Hz, CH3); 0,92 (9H, t, *J* = 2,66 ja 5,71 Hz, 3 x CH3); 0,113 (6H, t, J = 2,15 ja 5,84 Hz, 2 x CH3)) ¹³C NMR $\delta_{\rm C}$ (126 Hz, CDCl₃): 163,3 (C4); 150,2 (C2); 137,0 (C6); 111,0 (C5); 87,5 (C1'); 87,1 (C4'); 71,6 (C3'); 62,1 (C5'); 40,4 (C2'); 25,7 (3 x CH₃); 17,9 (C); 12,5 (CH₃); -4,6 ja -4.8 (2 x CH₃).

3.2.7. 5'-O-Metyylitiometyyli-3'-O-tert-butyylidimetyylisilyyli-tymidiini

Yhdiste **9** (1 ekv. 4,71 mmol, 1,68 g) liuotettiin etikkahappoanhydridin (10 ml) ja DMSO:n (15 ml) seokseen. Reaktioseosta sekoitettiin 26 h ja reaktion etenemistä seurattiin TLC:llä. Ajoliuoksena käytettiin metanolin ja dikloorimetaanin seosta (8:92). Reaktioliuokseen lisättiin

10 % Na₂CO₃:n vesiliuos (140 ml) ja vesifaasia uutettiin dietyylieetterillä (4 x 50 ml). Orgaaniset faasit kuivattiin Na₂SO₄:lla, suodatettiin ja haihdutettiin kuiviin alipaineessa. Raakatuote puhdistettiin silikageelikromatografisesti. Ajoliuoksena käytettiin 5 % ja 10 % metanolin ja dikloorimetaanin seosta. Tuotteen **10** saanto oli 1,70 g (43 %) ja se karakterisoitiin NMR:llä (liitteet 13 ja 14). ESI-MS *m/z* havaittu 417,20 [M+H]⁺ 416,1801laskettu, ¹H NMR $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, CDCl₃): 8,56 (1H, s, NH); 7,44 (1H, s, H6); 6,22 (1H, t, *J* = 6,50 ja 12,76 Hz, H1'); 4,30 (1H, m, H4'); 3,93 (1H, d, *J* = 3,17 Hz, H3'); 3,66 (2H, m, H5' ja H5''); 2,62 (2H, dd, *J* = 11,54 ja 21,90 Hz, S-CH₂-O); 2,18 (1H, m, H2'), 2,08 (3H, s, CH₃); 2,01 (1H, m, H2''); 1,84 (3H, s, S-CH₃); 0,81 (9H, s, 3 x CH₃); 0,0007 (6H, s, 2 x CH₃) ¹³C NMR $\delta_{\rm C}$ (126 Hz, CDCl₃): 163,6 (C4); 150,2 (C2); 135,7 (C6); 110,7 (C5); 86,0 (C1'); 84,9 (C4'); 76,0 (S-CH₂-O); 71,9 (C3'); 67,3 (C5'); 41,2 (C2'); 25,7 (3 x CH₃); 17,9 (C); 14,3 (CH₃-S); 12,7 (CH₃); -4,6 (CH₃); -4,84 (CH₃). Synteesi toistettiin yhdisteelle **9** (1 ekv. 4,57 mmol, 1,63 g).

3.2.8. 5'-O-Metyylitiometyyli-tymidiini

Yhdiste **10** (1 ekv. 4,08 mmol, 1,7 g) liuotettiin 1 M:een TBAF:n liuokseen (1,5 ekv., 6,1 mmol, 6,12 ml). Reaktioliuosta sekoitettiin 2 h, minkä jälkeen tuote puhdistettiin silikageelikromatografisesti. Ajoliuoksena käytettiin metanolin ja dikloorimetaanin seosta (1:9). Tuotteen **11** saanto oli 1,13 g (91 %). Tuote karakterisoitiin NMR:llä (Liitteet 15 ja 16). ¹H NMR $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, DMSO): 11,37 (1H, s, NH); 7,59 (1H, s, H6); 6,24 (1H, t, *J* = 6,94 ja 13,99 Hz, H1'); 5,40 (1H, d, *J* = 6,94 Hz, H4'); 4,78 (2H, t, *J* = 12,41 ja 24,02 Hz, S-CH₂); 4,28 (1H, s, OH); 3,96 (1H, d, *J* = 4,01 Hz, H3'); 3,74 (1H, dd, *J* = 4,10 ja 10,79 Hz, H5''); 3,67 (1H, dd, *J* = 4,79 ja 9,70 Hz, H5'); 2,56 (3H, s, CH3); 2,16 (2H, m, H2'ja H2''); 1,84 (3H, s, S-CH₃) ¹³C NMR $\delta_{\rm C}$ (126 Hz, DMSO): 164,1 (C4); 150,9 (C2); 136,2 (C6); 110,0 (C5); 85,5 (C1'); 84,3 (C4'); 75,3 (S-CH₂-O); 71,2 (C3'); 68,3 (C5'); 39,4 (C2'); 13,9 (S-CH₃); 12,7 (CH₃).

3.2.9. <u>5'-O-Metyyliatsidotymidiini</u>

Yhdiste **11** (1 ekv., 0,429 mmol, 130 mg) liuotettiin DMF:ään (8 ml) ja liuokseen lisättiin NBS-Cl (1,6 ekv., 0,688 mmol, 152 mg). Liuosta sekoitettiin 5 min ja reaktion etenemistä seurattiin TLC:llä. Ajoliuoksena käytettiin metanolin ja dikloorimetaanin seosta (1:9). Välituotteen **12** muodostumisen havaitsemisen jälkeen reaktioliuos siirrettiin jäähauteeseen, ja reaktioliuokseen lisättiin NaN₃ (5 ekv., 2,15 mmol, 139 mg) ja sekoitusta jatkettiin 5 min. Reaktioliuos puhdistettiin silikageelikromatografisesti kahdesti. Tuotteen **13** saanto oli 19 mg (14 %) ja se karakterisoitiin NMR:lla (liitteet 17 ja 18). ¹H NMR $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, DMSO): 11,30 (1H, s, NH); 7,50 (1H, s, H6); 6,19 (1H, t, *J* = 6,88 ja 14,01 Hz H1'); 5,38 (1H, d, *J* = 4,27 Hz, H4'); 4,84 (2H, m, H5'ja H5''); 4,23 (1H, m, OH); 3,80 (1H, m, CH₂-N₃); 3,72 (1H, m, CH₂-N₃); 2,50 (1H, s, H3'); 2,12 (2H, m, H2' ja H2''); 1,79 (3H, s, CH₃) ¹³C NMR $\delta_{\rm C}$ (126 Hz, DMSO): 164,1 (C4); 150,9 (C2); 136,2 (C6); 110,0 (C5); 85,2 (C1'); 84,3 (C4'); 83,0 (CH₂-N₃); 71,0 (C3'); 69,7 (C5'); 39,3 (C2'); 12,6 (CH₃).

3.2.10. (+)-Ψ Aktivoitu 5'-O-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini

(+)-\P-Reagenssi (14) (1,3 ekv. 0,584 mmol, 260 mg) liuotettiin asetonitriiliin (4,15 ml) ja reaktioliuokseen pipetoitiin yhdiste 6 (1 ekv. 0,448 mmol, 180 mg). Reaktioliuos jäähdytettiin jäävesihauteessa sekoittaen. Reaktioliuokseen lisättiin DBU (1,3 ekv. 87 □l) ja jäähaude poistettiin. Reaktion etenemistä seurattiin TLC:llä käyttäen ajoliuoksena etyyliasetaattia. Reaktio eteni loppuun yhden tunnin aikana. Tuote eluoitiin 2,5 cm paksuisen silikakerroksen läpi lasisintterissä. Tuotefraktiot yhdistettiin ja orgaanista faasia pestiin kylläisellä NaHCO3:lla (50 ml) ja vedellä (50 ml). Orgaaninen faasi kuivattiin MgSO4:lla ja haihdutettiin kuiviin alipaineessa. Tuote puhdistettiin silikageelikromatografisesti käyttäen ajoliuoksena heksaanin ja etyyliasetaatin seosta (1:3). Tuotteen 16 saanto oli 139 mg (48 %). Tuote karakterisoitiin NMR:llä (Liitteet 19–21). ESI-HRMS *m/z* 648,1722 [M-H]⁻ havaittu; *m/z* 648,1710 [M-H]⁻ laskettu. ¹H NMR $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, CDCl₃): 7,99 (1H, d, J = 8,18 Hz, NH); 7,96 (1H, s, H6); 7,60 (1H, dd, J = 7,66 ja J = 15,42 Hz, Bz); 7,54 (1H, d, J = 7,78 Hz, Bz); 7,42 (1H, t, J = 8,05 ja J= 15,84 Hz, Bz); 7,12 (1H, d, J = 1,12 Hz, Bz); 6,36 (1H, td J = 6,17 ja J = 14 Hz, H1'); 5,06 (1H, s, H4'); 4,90 (1H, s, H3'); 4,82 (2H, q, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 23,47 Hz, H5' ja H5''); 4,62 (2H, J = 14,67 ja J = 14,6m, CH₂-N₃); 4,49 (2H, m, CH₂); 2,62 (2H, m, CH₂); 2,29 (2H, m, CH₂); 2,14 (1H, td, *J* = 5,70 ja 15,90 ja 28,48 Hz, CH); 1,98 (2H, m, H2'ja H2''); 1,89 (2H, m, CH₂); 1,80 (3H, s, CH₃); 1,76 (1H, m, CH); 1,71 (3H, s, CH₃); 1,64 (3H, d, J = 1,03 Hz, CH₃) ¹³C NMR $\delta_{\rm C}$ (126 Hz, CDCl₃): 165,9 (COOH); 162,8 (C4); 149,8 (C2); 144,8 (C=C); 137,9 (Bz C6); 134,5 (C6); 133,3 (Bz, Cl); 130,6 (Bz, C2); 130,2 (Bz, C5); 128,3 (Bz, C3); 127,9 (Bz, C4); 112,0 (C5); 111,7 (C=C); 86,3 (C1'); 84,8 (C4'); 82,7 (CH); 66,0 (C5'); 63,7 (C3'); 52,9 (CH₂-N₃); 38,8 (C); 33,7 (C2'); 33,7 (CH); 27,7; 27,6 ja 23,4 (CH₂); 22,7; 21,7 ja 12,1 (CH₃) ³¹P NMR (202 MHz, CDCl₃) $\delta_{\rm P} = 101,81$ ppm.

3.2.11. (-)- Y Aktivoitu 5'-O-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini

(-)-\P-Reagenssi (15) (1,3 ekv. 0,559 mmol, 249 mg) liuotettiin asetonitriiliin (4 ml), ja reaktioliuokseen lisättiin yhdiste 6 (1 ekv. 0,429 mmol, 172 mg). Reaktioliuos jäähdytettiin jäähauteessa sekoittaen. Reaktioliuokseen lisättiin DBU (1,3 ekv. 87 □l) ja jäähaude poistettiin. Reaktion etenemistä seurattiin TLC:lla käyttäen ajoliuoksena etyyliasetaattia. Reaktio eteni loppuun yhden tunnin aikana. Tuote eluoitiin 2,5 cm paksuisen silikakerroksen läpi lasisintterissä. Tuotefraktiot yhdistettiin ja orgaanista faasia pestiin kylläisellä NaHCO3:lla (50 ml) ja tislatulla vedellä (50 ml). Orgaaninen faasi kuivattiin MgSO4:lla ja haihdutettiin kuiviin alipaineessa. Raakatuote puhdistettiin silikageelikromatografisesti. Ajoliuoksena käytettiin heksaanin ja etyyliasetaatin seosta (1:3). Tuotteen 17 saanto oli 152 mg (54 %). Tuote karakterisoitiin NMR:llä (Liitteet 22–24). ESI-HRMS m/z 648,1709 [M-H]⁻ havaittu; m/z 648,1710 [M-H]⁻ laskettu. ¹H NMR $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, CDCl₃): 8,27 (1H, s, NH); 7,97 (1H, d, J =8,02 Hz, H6); 7,65 (1H, t, J = 7,42 ja 14,85 Hz, Bz); 7,53 (1H, d, J = 7,57 Hz, Bz); 7,42 (1H, t, J = 8,00 ja 15,93 Hz, Bz); 7,17 (1H, s, Bz); 6,36 (1H, td, J = 2,00 ja 6,16 Hz, H1'); 5,06 (1H, s, H4'); 4,91 (1H, s, H3'); 4,82 (2H, q, J = 14,68 ja 22, 21 Hz, H5'ja H5''); 4,60 (2H, m, H2' ja H2''); 4,48 (2H, m, CH₂-N₃); 2,61 (2H, m, CH₂); 2,30 (2H, m, CH₂); 2,14 (1H, m, CH); 1,98 (2H, m, CH₂); 1,89 (2H, m, CH₂); 1,80 (3H, s, Me); 1,76 (1H, CH); 1,70 (3H, s, CH₃); 1,64 (3H, s, CH₃). ¹³C NMR δ_{C} (126 Hz, CDCl₃): 165,9 (COOH); 163,1 (C4); 149,7 (C2); 144,7 (C=C); 137,9 (Bz); 134,5 (C6); 133,3 (Bz); 130,6 (Bz); 130,2 (Bz); 128,3 (Bz); 127,9 (Bz); 112,7 (Bz); 111,6 (C=C); 86,2 (C1'); 84,7 (C4'); 82,6 (CH); 66,1 (C5'); 63,8 (C3'); 52,9 (CH₂-N₃); 38,9 (C); 33,7 (C2'); 33,6 (CH); 27,8; 27,7 ja 23,4 (CH₂); 22,7; 21,7 ja 12,2 (CH₃) ³¹P NMR (202 MHz, CDCl₃) $\delta_P = 101,95$ ppm.

3.2.12. <u>5'-T(R_P)T-3'</u>

Yhdiste **16** (6,66 ekv., 0,108 mmol, 70 mg) liuotettiin asetonitriiliin (260 \Box l) ja yhdiste **18** (1 ekv., 16,2 \Box mol, 31,6 mg) liuotettiin DMF:ään (260 \Box l). Yhdiste **16** lisättiin asetonitriilissä DMF:ään liuotetun yhdisteen **18** joukkoon typpi-ilmakehässä. Reaktioliuokseen lisättiin DBU (10,8 ekv., 0,175 mmol, 26 \Box l). Reaktio eteni loppuun 30 min:ssa. Reaktioliuos siirrettiin vetokaappiin ja reaktioliuokseen lisättiin DCA (1,05 ekv. suhteessa DBU:hun, 0,184 mmol, 15 \Box l). Reaktioliuos sakkautettiin kylmästä isopropanolista (12 ml), ja se sentrifugoitiin. Tuote **19** kuivattiin eksikkaattorissa. Sakka liuotettiin asetonitriilin (201 \Box l) ja DMF:n (201 \Box l) seokseen. Reaktioliuokseen lisättiin trimetyylifosfiini (8 ekv., 0,128 mmol, 130 \Box l). Reaktio eteni loppuun

60 min:ssa. Reaktioliuos sakkautettiin kylmästä isopropanolista (12 ml), ja se sentrifugoitiin. Sakka kuivattiin eksikkaattorissa. Suojaryhmän poistamisen jälkeen kantajassa kiinnioleva yhdiste **20** (0,664 \square mol, 3 mg) punnittiin eppendorfiin ja sen joukkoon pipetoitiin ammoniakkia (1,2 ml). Reaktioliuosta pidettiin 55 °C 3 h. Ammoniakki haihdutettiin alipaineessa ja haihdutusjäännös suodatettiin lasisintterillä. Suodos siirrettiin mittapulloon, joka täytettiin MilliQ:lla merkkiin. Ammonolyysin saanto oli 70 %. Spektrofotometrillä mitatun absorbanssin avulla tuotteen **21** kokonaissaannoksi määritettiin 35 %.Yhdiste karakterisoitiin ³¹P NMR:llä (Liite 25). ESI-HRMS *m/z* 561,1008 [M-H]⁻ havaittu; m/z 561,1062 [M-H]⁻ laskettu ¹P NMR (202 MHz, D₂O) $\delta_P = 55,33$ ppm.

3.2.13. <u>5'-T(S_P)T(R_P)T-3'</u>

Yhdiste 17 (6,66 ekv., 50,5 □mol, 32,7 mg) liuotettiin asetonitriiliin (122 □l) ja yhdiste 20 (1 ekv., 7,58 □mol, 24,5 mg) liuotettiin DMF:ään (122 □l). Yhdiste 17 lisättiin asetonitriilissä yhdisteen 20 DMF-liuokseen N2-ilmakehässä. Reaktioliuokseen lisättiin DBU (10,8 ekv., 82 □mol, 13 □l). Reaktio eteni loppuun 30 min:ssa. Reaktioliuos siirrettiin vetokaappiin ja siihen lisättiin DCA (1,05 ekv. suhteessa DBU:hun, 0,86 mol, 7 1). Reaktioliuos sakkautettiin kylmästä isopropanolista (6,5 ml) ja se sentrifugoitiin. Sakka kuivattiin eksikkaattorissa. Sakka liuotettiin asetonitriilin (90 □l) ja DMF:n (90 □l) seokseen. Reaktioliuokseen lisättiin trimetyylifosfiini (8 ekv., 0,128 mmol, 59 1). Reaktio eteni loppuun 60 min:ssa. Reaktioliuos sakkautettiin kylmästä isopropanolista (12 ml) ja sakka kuivattiin eksikkaattorissa. Yhdiste punnittiin eppendorfiin ja sen joukkoon lisättiin ammoniakkia (1,2 ml). Reaktioliuosta pidettiin 55 °C:ssa 3 h. Ammoniakki haihdutettiin alipaineessa ja haihdutusjäännös suodatettiin Suodos siirrettiin mittapulloon, joka täytettiin MilliQ:lla merkkiin. lasisintterillä. Ammonolyysin saanto oli 70 %. Spektrofotometrillä mitatun absorbanssin avulla tuotteen 22 kokonaissaannoksi määritettiin 22 %. Yhdiste karakterisoitiin ³¹P NMR:llä (Liite 26). ESI-HRMS m/z 881,129 [M-H]⁻ havaittu; 881,127 [M-H]⁻ laskettu. ³¹P NMR (202 MHz, D₂O) $\delta_P =$ 55,23 ja 55,14 ppm.

3.2.14. <u>5'-T(S_P)T(S_P)T(R_P)T-3'</u>

Yhdiste 17 (6,66 ekv., 25,9 \Box mol, 16,8 mg) liuotettiin asetonitriiliin (70 \Box l) ja kantajaan sidottu trimeeri 22 (1 ekv., 3,90 \Box mol, 17,6 mg) liuotettiin DMF:ään (70 \Box l) N₂-ilmakehässä. Liuokset yhdistettiin. Reaktioliuokseen lisättiin DBU (10,8 ekv., 42,1 \Box mol, 7 \Box l). Reaktio eteni loppuun 120 min:ssa. Reaktioliuos siirrettiin vetokaappiin ja siihen lisättiin DCA (1,05 ekv. suhteessa

DBU:hun, 44,2 mol, 4 l). Reaktioliuos sakkautettiin kylmästä isopropanolista (4 ml), ja se sentrifugoitiin. Sakka kuivattiin eksikkaattorissa. Sakka liuotettiin asetonitriilin (35 1) ja DMF:n (35 □l) seokseen. Reaktioliuokseen lisättiin trimetyylifosfiini (8 ekv., 23 □mol, 24 □l). Reaktio eteni loppuun 180 min:ssa. Reaktioliuos sakkautettiin kylmästä isopropanolista (3 ml). Sakka kuivattiin eksikkaattorissa. Yhdiste (2,3 □mol, 18,2 mg) punnittiin eppendorfiin ja sen joukkoon lisättiin ammoniakkia (1,2 ml). Reaktioliuosta pidettiin 55 °C:ssa 3 h. Ammoniakki haihdutettiin alipaineessa ja haihdutusjäännös suodatettiin lasisintterillä. Suodos siirrettiin mittapulloon, joka täytettiin MilliQ:lla merkkiin. Ammonolyysin saanto oli 100 %. Spektrofotometrillä mitatun absorbanssin avulla tuotteen 23 kokonaissaannoksi määritettiin 17 %. Yhdiste karakterisoitiin NMR:llä sekä HRMS:lla (liitteet 27–29). ³¹P NMR (202 MHz, D₂O) $\delta_{\rm P} = 55,45$ ppm ja 55,29 ppm ¹H NMR $\delta_{\rm H}$ (500 MHz, D₂O): 7,70 (3H, d, J = 16,70 Hz, H6); 7,58 (1H, s, H6); 6,23 (3H, q, J = 8,56 ja 15,90 Hz, H1'); 6,14 (1H, t, J = 6,17 ja 13,59 Hz, H1'); 5,01 (3H, m, H3'); 4,897 (1H, m, H3'); 4,51 (1H, m, H4'); 4,35 (2H, m, H4'); 4,16 (1H, m, H4'); 4,11 (6H, m, 5' ja 5''); 3,75 (2H, m, 5' ja 5''); 3,00 (2H, m, OH); 2,46 (4H, m, 2 x H2'ja 2 x H2''), 2,28 (4H, m, 2 x H2' ja 2 x H2''); 1,79 (3H, s, CH₃); 1,30 (3H, m, CH₃); 1,10 (3H, m, CH₃); 0,89 (3H, m, CH₃) ¹³C NMR (126 MHz, CDCl₃): 166,3, 166,2 ja 166,2 (C4); 151,5, 151,4, 151,4 ja 151,3 (C2); 137,3; 137,2; 137,1 ja 137,1 (C6); 111,7; 111,6; 111,5 ja 111,3 (C5); 85,6; 85,5; 85,5 ja 85,4 (C4'); 85,1; 85,1; 85,0 ja 84,9 (C1'); 76,6; 76,3; 75,3 ja 75,3 (C3'); 70,8; 65,0; 65,0 ja 61,0 (C5'); 39,0; 38,0; 37,7 ja 22,9 (C2'); 11,7; 11,7; 11,6 ja 11,5 (CH₃).

3.3. Kineettiset menetelmät

3.3.1. 2-(Atsidometyyli)bentsoyyli-suojaryhmän irtoamisen kinetiikkatutkimukset

Suojaryhmän irtoamista tymidiinin 5'-asemasta tutkittiin fosfiitin ja fosfiinien läsnäollessa ja reaktioita seurattiin Agilent 6120 ES-API HPLC-MS kvadrupolimassaspektrometrillä.

*Testi 1. (MeO)*₃*P*=*O (4 ekv.)*: 5'-*O*-AZMB-tymidiini (6) (2,5 mg, 1 ekv.) liuotettiin DMF:n (16 \Box) ja MeCN:n (16 \Box) seokseen ja reaktioliuokseen lisättiin DBU (9,3 \Box l, 1 ekv.) ja trimetyylifosfiitti (1 M, 25 \Box l, 4 ekv.). Reaktion etenemistä seurattiin TLC:llä (ajoliuos 10 % MeOH/DMC) ja HPLC-MS:llä (ajoliuos H₂O/MeCN/HCOOH). TLC:n näytteet (5 \Box l) laimennettiin MeCN:ään (20 \Box l). HPLC-MS-näytteet (2 \Box l) laimennettiin DMF/MeCN (1:1) - liuokseen (100 \Box l). Näytteet otettiin 15 min, 1 h, 2 h, 3 h, 4 h, 23 h ja 26 h kohdalla.

*Testi 2. (MeO)*₃P=O (8 ekv.): 5'-O-AZMB-tymidiini (6) (2 mg, 1 ekv.) liuotettiin DMF:n (16) ja MeCN:n (16) seokseen ja reaktioliuokseen lisättiin DBU (7,5), 1 ekv.) ja trimetyylifosfiitti (1 M, 50), 8 ekv.). TLC näytteet (5) laimennettiin MeCN:ään (20). HPLC-MS-näytteet (2) laimennettiin DMF/MeCN (1:1) -liuokseen (100). Näytteet otettiin 15 min, 60 min, 160 min, 4 h, 22 h ja 46 h kohdalla.

Testi 3. $Ph_3P:lla$ (8 ekv.): 5'-O-AZMB-tymidiini (6) (2 mg, 1 ekv.) liuotettiin DMF:n (16 \Box l) ja MeCN:n (16 \Box l) seokseen ja reaktioliuokseen lisättiin DBU (7,5 \Box l, 1 ekv.) ja trifenyylifosfiini (40 \Box l, 8 ekv.). Reaktiota seurattiin HPLC-MS:lla. Näytteet (2 \Box l) laimennettiin DMF/MeCN (1:1) -liuokseen (100 \Box l). Näytteitä otettiin 15 min, 1 h, 2 h, 4 h ja 23 h kohdalla.

Testi 4. Ph_3P (*12 ekv.*): 5'-*O*-AZMB-tymidiini (6) (2 mg, 1 ekv.) liuotettiin DMF:n (16 \Box l) ja MeCN:n (16 \Box l) seokseen ja reaktioliuokseen lisättiin DBU (7,5 \Box l, 1 ekv.) ja trifenyylifosfiini (60 \Box l, 12 ekv.). Reaktiota seurattiin HPLC-MS:lla. Näytteet (2 \Box l) laimennettiin DMF/MeCN (1:1) -liuokseen (100 \Box l). Näytteitä otettiin 15 min, 60 min, 110 min ja 3 h kohdalla.

*Testi 5. (Me)*₃*P (4 ekv.)*: Trimetyylifosfiini (100 \Box 1, 1 M) liuotettiin DMF:n (182 \Box 1) ja MeCN:n (181 \Box 1) seokseen. Näin saatu (Me)₃P-liuos, (93 \Box 1, 0,216 M) lisättiin 5'-*O*-AZMB-tymidiini (6) (2 mg, 1 ekv.) ja DBU:n (7,5 \Box 1, 1 ekv.) seokseen. Reaktio käynnistettiin typpi-ilmakehässä. Reaktiota seurattiin HPLC-MS:llä, ja näytteet (2 \Box 1) laimennettiin DMF/MeCN (1:1) -liuokseen (100 \Box 1) typpi-ilmakehässä. Näytteitä otettiin 15 min ja 30 min kohdalla.

3.3.2. Entsyymihydrolyysi

Fosforotioaatin **23** entsyymihydrolyysiä seurattiin 37 °C:ssa 0,1 M:ssa TRIS-HCl puskurissa (234 \Box l, pH 8), jonka magnesiumionin konsentraatio säädettiin 15 mM:ksi 1 M:lla MgCl₂:lla (4,5 \Box l). Eppendorf-putkessa olevaan reaktioliuokseen lisättiin 1 \Box l fosforotioaattitetrameeria **23**, jolloin sen konsentraatio lopullisessa reaktioliuoksessa oli 100 mM. Snake venom fosfodiesteraasi-entsyymiä (svPDE) lisättiin reaktioliuokseen 60 \Box l. Reaktioliuoksesta otettiin 50 \Box l:n näytteitä 100 \Box l:aan pysäytysliuosta (50 mM TEAA MeCN:n ja H₂O:n seoksessa (70/30)). Näytteet suodatettiin (RC4, 0,2 \Box m) ja niistä injektoitiin 10 \Box l HPLC- analysointiin.

4. Viitteet

- 1. Virta, P. More versatile synthesis of oligonucleotides. *Science*, 2021, *vol. 373*, 1196-1197 doi:10.1126/science.abk3478.
- Xiong, H., Veedu, R. N. & Diermeier, S. D. Molecular Sciences Recent Advances in Oligonucleotide Therapeutics in Oncology. *Int. J. Mol. Sci*, 2021, *vol. 22*, 3295 doi:10.3390/ijms22073295.
- 3. Sharma, V. K., Sharma, R. K., Singh, S. K. Antisense oligonucleotides: modifications and clinical trials. *Medchemcomm*, 2014, *vol. 5*, 1454, doi:10.1039/c4md00184b.
- 4. Beaucage, S. L., Caruthers, M. H. Deoxynucleoside phosphoramidites-A new class of key intermediates for deoxypolynucleotide synthesis. *Tetrahedron Lett.*, 1981, *vol.* 22, 1859–1862
- Andrews, B. I., Antia, F. D., Bruggemeier, S. B., Diorazio, L. J., Koenig, S. G., Kopach M E., Olbrich, M., Watson A. L. Sustainability Challenges and Opportunities in Oligonucleotide Manufacturing. J. Org. Chem., 2021, vol. 86, 49-61
- Lönnberg, H. Synthesis of oligonucleotides on a soluble support. *Beilstein Journal of Organic Chem.*, 2017, vol. 13, 1368–1387
- Roy, S. & Caruthers, M., Synthesis of DNA/RNA and Their Analogs via Phosphoramidite and H-Phosphonate Chemistries. *Molecules*, 2013, *vol. 18*, 14268–14284
- Semenyuk, A. Novel methods for synthesis of high quality oligonucleotides. *Digital Comprehensive Summaries Of Uppsala Dissertations from the Faculty of Medicine*, 2006
- Efimov, V. A., Buryakova, A. A., Dubeym Y. I., Polushin, N. N., Chakhmakhcheva, O. G., Yua, O., Application of new catalytic phosphate protect groups for the highly efficient phosphorister oligonucleotide synthesis. *Nucleic Acids Res.* 1968, *vol. 26*, 6526-6540

- Creusen, G., Akintayo, C. O., Schumann, K., Walther, Scalable One-Pot-Liquid-Phase
 Oligonucleotide Synthesis for Model Network Hydrogels. J. Am. Chem. 2020, vol. 142, 16610-16621
- 11. Virta, P., Solid-phase synthesis of base-sensitive oligonucleotides. Arkivoc, 2009, vol. 3, 54-83
- Lindstrom, U. M., Kool, E. T., An orthogonal oligonucleotide protecting group strategy that enables assembly of repetitive or highly structured DNAs. *Nucleic Acids Res.* 2002 vol. 30, e101
- Bogdan, F. M., Chow, C. S., The Synthesis of Allyl-and Ailyioxycarbonyl-Protected RNA Phosphoramidites. Useful Reagents for Solid-Phase Synthesis of RNAs with Base-Labile Modifications. *Tetrahedron Letters*, 1998, vol. 39, 1897–1900
- Semenyuk, A., Földesi. A., Johansson, T., Estmer-Nilsson, C., Blomgren, P., Brännvall, M., Kirsebom, L. A., Kwiatkowski, M.,. Synthesis of RNA Using 2'-O-DTM Protection. J. Am. Chem. Soc. 2006 vol. 128, 12356-12357, doi:10.1021/ja0636587..
- Hayakawa, Y., Hirose, M., Ryoji N., O-Allyl Protection of Guanine and Thymine Residues in Oligodeoxyribonucleotides. J. Chem. Soc. 1993, vol. 58, 5551-5555
- Hayakawa, Y., Wakabayashi, S., Kato, H., Noyori, R., The Allylic Protection Method in Solid-Phase Oligonucleotide Synthesis. An Efficient Preparation of Solid-Anchored DNA Oligomers. *J. Am. Chem. Soc.* 1990, vol. 112, 1691-1696
- Greenberg, M. M., Photochemical Cleavage of Oligonucleotides From Solid Phase Supports. *Tetrahedron Lett.* 1993, *vol.* 34, 251–253.
- Matray, T., Greenberg, M. M., Site-Specific Incorporation of the Alkaline Labile, Oxidative Stress Product (5R)-5,6-Dihydro-5-hydroxythymidine in an Oligonucleotide. *J. Am. Chem. Soc.* 1994, *vol.* 116, 6931-6932

- Wada, T., Ohkubo, A., Mochizuki, A., Sekine, M., 2-(Azidomethyl)benzoyl as a new protecting group in nucleosides. *Tetrahedron Lett.* 2001, *vol.* 42, 1069–1072
- Matsuda, H., Hashimoto, M., Okuno, T., NOVEL PREPARATION OF (2-AZIDOMETHYL)BENZOIC ACID AND AN APPLICATION AS A PROTECTIVE GROUP. *Synth Commun* 2002, vol. 32, 3347–3355.
- Efimov, V. A., Aralov, A. V, Klykov, V. N., Chakhmakhcheva, O. G., Synthesis Of RNA by the Rapid Phosphotriester Method Using Azido-Based 2'-O-Protecting Groups. *Nucleosides, Nucleotides & Nucleic Acids*. 2009, *vol. 28*, 846-865 doi:10.1080/15257770903170286.
- Bräse, S., Gil, C., Knepper, K., Zimmermann, V., Organic Azides: An Exploding Diversity of a Unique Class of Compounds, *Agew. Chem. Int. Ed. Engl.* 2005, *vol 44*, 5188-5240, doi:10.1002/anie.200400657
- Sabat, N., Katkevica, D., Pajuste, Karlis., Flamme, Marie., Stämpfli, A., Katkevics, M., Hanlon, S., Bisagni, S., Püntener, K., Sladojevich, F., Hollenstein, M.,*l*. Towards the controlled enzymatic synthesis of LNA containing oligonucleotides. *Front. Chem.* 2023, *vol.* 11, 1-10.
- 24. Reyes, Y., Mebel, A., Wnuk, S. F., 6-azido and 6-azidomethyl uracil nucleosides. *Nucleosides Nucleotides Nucleic Acids*, 2023, *vol. 19*, 1-19 doi:10.1080/15257770.2023.2271023.
- Zhang, Y., Kleiner, R. E., A Metabolic Engineering Approach to Incorporate Modified Pyrimidine Nucleosides into Cellular RNA. J. Am. Chem. Soc. 2019, vol. 141, 3347–3351
- Varizhuk, A. M., Kaluzhny, D., Novikov, R. A., Chizhov, A. O., Sminorv, I. P., Chuvilin, A. N., Tatarinova, O. N., Fisunov, G. Y., Pozmogova, G. E., Florentiev, V. L., Synthesis of Triazole-Linked Oligonucleotides with High Affinity to DNA Complements and an Analysis of Their Compatibility with Biosystems. 2013, *vol. 78*, 5964-5969, doi:10.1021/jo400651k.
- Efimov, V. A., Aralov, A. V., Grachev, S. A., Chakhmakhcheva, O. G., N-azidomethylbenzoyl blocking group in the phosphotriester synthesis of oligoribonucleotides. *Russ. J. Bioorg. Chem.* 2010 vol. 36, 628–633

- Efimov, V. A., Aralov, A. V., Fedunin, S. V., Klykov, V. N. & Chakhmakhcheva, O. G., An azidomethyl protective group in the synthesis of oligoribonucleotides by the phosphotriester method. *Russ. J. Bioorg. Chem.* 2009, *vol.* 35, 250–253
- Huang, J., Xi, Z., Chemical synthesis of bioactive siRNA in solution phase by using 2-(azidomethyl)benzoyl as 3'-hydroxyl group protecting group. *Tetrahedron Lett*, 2012, *vol. 53*, 3654–3657
- Yagodkin, A., Azhayev, A., Roivainen, J., Antopolksy, M., Kayushin, A., Korosteleva, M., Miroshnikov, A., Randolph, J., Mackie, H., Improved Synthesis of Trinucleotide Phosphoramidites and Generation of Randomized Oligonucleotide Libraries. *Nucleosides Nucleotides Nucleic Acids* 2007, *vol.* 26, 473–497
- Janczyk, M., Appel, B., Springstubbe, D., Fritz, H.-J., Müller, S., A new and convenient approach for the preparation of β-cyanoethyl protected trinucleotide phosphoramidites. *Org. Biomol. Chem.* 2012, *vol.* 10, 1510-1513
- Wada, T., Shimizu, M., Oka, N., Saigo, K., A new boranophosphorylation reaction for the synthesis of deoxyribonucleoside boranophosphates. *Tetrahedron Lett* 2002, *vol.* 43, 4137– 4140
- Kawanaka, T., Shimizu, M. & Wada, T., Synthesis of dinucleoside phosphates and their analogs by the boranophosphotriester method using azido-based protecting groups. *Tetrahedron Lett.*, 2007, *vol. 48*, 1973-1976, doi:10.1016/j.tetlet.2007.01.064.
- Shimizu, M., Wada, T., Oka, N., Saigo, K., A Novel Method for the Synthesis of Dinucleoside Boranophosphates by a Boranophosphotriester Method. J. Org. Chem. 2004, vol. 69, 5261-5268 doi:10.1021/jo0493875.
- Lewis, M. A., Graff Yoerg, D., Bolton, J. L., Thompson, J. A., Alkylation of 2'-Deoxynucleosides and DNA by Quinone Methides Derived from 2,6-Di-tert-butyl-4methylphenol. *Chem. Res. Toxicol.* 1996, *vol. 9*, 1368-1374
- 36. Fukase, K., Hashida, M., Kusumoto, S., APPLICATION OF 4-AZIDOBENZYL GROUP TO PROTECTION OF HYDROXYL FUNCTIONS. *Tetrahedron Lett* 1991, *vol.* 32, 3557–3558.

- 37. Kawanaka, T., Shimizu, M., Shintani, N., Wada, T., Solid-phase synthesis of backbonemodified DNA analogs by the boranophosphotriester method using new protecting groups for nucleobases. 2008, vol. 18, 3783-3786, doi:10.1016/j.bmcl.2008.05.053.
- Iwamoto, N., Butler, D. C. D., Svrzikapa, N., Mohapatra, S., Zlatev, I., Sah, D. W. Y., Standley, S. M., Lu, G., Apponi L. H., Frank-Kamenetsky, M., Jingxin Zhang, J., Vargeese, C., Verdine, G. L, Control of phosphorothioate stereochemistry substantially increases the efficacy of antisense oligonucleotides. *Nat. Biotechnol.* 2017, *vol.* 35, 845–851
- 39. Wan, W. B., Migawa, T., Vasquez, G., Murray, H. M., Nichols, J. G., Gaus, H., Berdeja, A., Lee, S., Hart, C. E., Lima, W. F., Swayze, E. E., Seth, P. P., Synthesis, biophysical properties and biological activity of second generation antisense oligonucleotides containing chiral phosphorothioate linkages. *Nucleic Acids Res.* 2014, *vol.* 42, 13456–13468
- Zhou, X., Kiesman, W. F., Yan, W., Jiang, H., Antia, F. D., Yang, J., Fillon, Y. A., Xiao, L., Shi, X., Development of Kilogram-Scale Convergent Liquid-Phase Synthesis of Oligonucleotides. *J. Org. Chem.* 2022, *vol.* 87, 2087-2110
- Bonora, G. M., Rossin, R., Zaramella, S., Cole, D. L., Eleuteri, A., Ravikumar, V. T., A Liquid-Phase Process Suitable for Large-Scale Synthesis of Phosphorothioate Oligonucleotides. Org. Process. Res. Dev. 2000, vol. 4, 225–231
- Bonora, G. M., Zaramella, S., Ravikumar, V., Large-scale Solution Synthesis of Phosphorothioate Oligonucleotides: A Comparison of the Phosphoro-amidite and Phosphotriester Dimeric Approaches. *Croat. Chem. Acta*, 2001, *vol.* 74, 779-786.
- Ballico, M., Drioli, S., Morvan, F., Xodo, L. & Bonora, G. M., Triple, MPEG-Conjugated, Helix-Forming Oligonucleotides (TRIPEGXs): Liquid-Phase Synthesis of Natural and Chimeric 'All-Purine' Sequences Linked to High Molecular Weight Poly(ethylene glycols). 2001, vol. 12, 719-725 doi:10.1021/bc010034b.
- Lscremin, C., Bonora, G. M., Liquid Phase Synthesis of Phosphorothioate Oligonucleotides on Polyethylene Glycol Support. *Tetradedron Letters*. 1993, *vol. 34*, 4663-4666.

- Almer, H., Stawinski, J. & Stromberg, R. Synthesis of Stereochemically Homogeneous Oligoribonucleoside All-Rp-Phosphorothioates by Combining H-Phosphonate Chemistry and Enzymatic Digestion. J. Chem. Soc. Chem, Commun. 1994, vol. 4, 1459-1460
- Wozniak, L. A., Góra, M., Bukowiecka-Matusiak, M., Mourgues, S., Pratviel, G., Meunier, B., Stec. W. J., The P-Stereocontrolled Synthesis of PO/PS-Chimeric Oligonucleotides by Incorporation of Dinucleoside Phosphorothioates Bearing an O-4-Nitrophenyl Phosphorothioate Protecting Group. *Eur. J. Org. Chem.* 2005, *vol.* 14, 2924-2930 doi:10.1002/ejoc.200400910.
- 47. Akamuri, S., Liu, D., Eltepu, L., Reboton, L. J., Preston, R., Bradshaw, C. W., Identification of a T ricyclic P^{III} Chiral Auxiliary for Solid-Supported Synthesis of Stereopure Phosphorothioate-Containing Oligonucleotides. *ChemBioChem*, 2020, *vol. 21*, 1298-1303 doi:10.1002/cbic.201900631:experimental.
- Nukaga, Y., Yamada, K., Ogata, T., Oka, N., Wada, T., Stereocontrolled Solid-Phase Synthesis of Phosphorothioate Oligoribonucleotides Using 2'-O-(2-Cyanoethoxymethyl)-nucleoside 3'-O-Oxazaphospholidine Monomers. J. Org. Chem. 2012, vol. 77, 7913-7922, doi:10.1021/jo301052v.
- Oka, N., Wada, T., Saigo, K., Diastereocontrolled Synthesis of Dinucleoside Phosphorothioates Using a Novel Class of Activators, Dialkyl(cyanomethyl)ammonium Tetrafluoroborates. *J. Am. Chem. Soc.* 2002, *vol.* 124, 4962-4963, doi:10.1021/ja017275e.
- 50. Iyer, R. P., Yu, D., Ho, N.-H., Tan, W., Agrawal, S., A Novel Nucleoside Phosphoramidite Synthon Derived from 1R, 2S-Ephedrine. *Tetrahedron Asymmetry*, 1995, *vol.* 6, 1051–1054
- Iwamoto, N., Oka, N., Sato, T., Wada, T., Stereocontrolled Solid-Phase Synthesis of Oligonucleoside H-Phosphonates by an Oxazaphospholidine Approach, *Angew. Chem. Int. Ed.* 2009, vol. 48, 496-499, doi:10.1002/anie.200804408.

- Rosenqvist, P., Saari, V., Pajuniemi, E., Molina, A, G., Ora, M., Horvath, A., Virta, P., Stereo-Controlled Liquid Phase Synthesis of Phosphorothioate Oligonucleotides on a Soluble Support. *J. Org. Chem* 2023, vol. 88, 10156–10163
- 53. Knouse, K. W., deGruyter, J. N., Schmidt, M. A., Zheng, Bin., Vantourout, J. C., Kingston, C., Merver. S. E., Mcdonald, I. M., Olson, R. E., Zhu, Y., Hang, C., Zhu, J., Yuan, C., Wang, Q., Park, P., Eastgate, M. D., Baran, P. S., Unlocking P(V): Reagents for chiral phosphorothioate synthesis. *Science*, 2018, *vol.* 361, 1234-1238
- Huang, Y., Knouse, W. K., Qiu, S., Hao, W., Padial, N. M., Vantourout, J. C., Zheng, B., Mercer, S. E., Lopez-Ogalla, J., Narayan, R., Olson, R. E., Blackmond, D. G., Eastgate, M. D., Schmidt, M. A., Mcdonald, I. M., Baran, P. S., A P(V) platform for oligonucleotide synthesis. *Science*, 2021, *vol.* 373, 1265-1270
- 55. Eckstein, F., Nucleoside Phosphorothioates, Ann. Rev. Biochem. 1985, vol. 54, 367-402

5. Liitteet

Liite 1. Metyyli-2-metyyliatsidobentsoaatti (3) ¹H NMR (CDCl₃, 500 MHz)

Liite 2. Metyyli-2-metyyliatsidobentsoaatti (3) ¹H NMR (CDCl₃, 500 MHz)

Liite 3. 2-Atsidometyylibentsoehappo (4) ¹H NMR (CDCl₃, 500 MHz)

Liite 4. 2-Atsidometyylibentsoehappo (4) ¹³C-NMR (DMSO, 126 Hz)

Liite 5. 2-Atsidometyylibentsoehappo (4) ¹H NMR (CDCl₃, 500 MHz)

Liite 6. 5'-O-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini (6) ¹H NMR (DMSO, 500 MHz)

Liite 7. 5'-O-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini (6) ¹³C NMR (DMSO, 126 MHz)

Liite 8. 5'-O-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini (6) ¹H NMR (DMSO, 500 MHz)

Liite 9. 3',5'-Bis-O-tert-butyylidimetyylisilyyli-tymidiini (8) ¹H NMR (CDCl₃, 500 MHz)

Liite 10. 3',5'-Bis-O-tert-butyylidimetyylisilyyli-tymidiini (8) ¹³C NMR (CDCl₃, 126 MHz)

Liite 11. 3'-O-tert-butyylidimetyylisilyyli-tymidiini (9) ¹H NMR (CDCl₃, 500 MHz)

Liite 12. 3'-O-tert-butyylidimetyylisilyyli-tymidiini (9) ¹³C NMR (CDCl₃, 126 MHz)

Liite 13. 5'-*O*-metyylitiometyyli-3'-*O*-tert-butyylidimetyylisilyyli-tymidiini (10) ¹H NMR (CDCl₃, 500 MHz)

Liite 14. 5'-*O*-metyylitiometyyli-3'-*O*-*tert*-butyylidimetyylisilyyli-tymidiini (10) ¹³C NMR (CDCl₃, 126 MHz)

Liite 16. 5'-O-metyylitiometyyli-tymidiini (11) ¹³C NMR (DMSO, 126 MHz)

Liite 17. 5'-O-metyyliatsiditymidiini (13) ¹H NMR (DMSO, 500 MHz)

Liite 18. 5'-O-metyyliatsiditymidiini (13) ¹³C NMR (DMSO, 126 MHz)

Liite 19. (+)-Ψ Aktivoitu 5'-*O*-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini (16) ¹H NMR (CDCl₃, 500 MHz)

Liite 20. (+)-Ψ Aktivoitu 5'-*O*-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini (**16**) ¹³C NMR (CDCl₃, 126 MHz)

Liite 21. (+)-Ψ Aktivoitu 5'-O-2(atsidometyylibentsoyyli)-tymidiini (16) ³¹P NMR (CDCl₃, 202 MHz)

Liite 22. (-)-Ψ Aktivoitu 5'-*O*-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini (17) ¹H NMR (CDCl₃, 500 MHz)

Liite 23. (-)-Ψ Aktivoitu 5'-*O*-2-(atsidometyylibentsoyyli)-tymidiini (17) ¹³C NMR (CDCl₃, 126 MHz)

Liite 24. (-)-Ψ Aktivoitu 5'-*O*-2-(atsidometyyli)bentsoyyli-tymidiini (**17**) ³¹P NMR (CDCl₃, 202 MHz)

Liite 26. 5'-T(*R*_P)T(*S*_P)T-3' (22) ³¹P NMR (D₂O, 202 MHz)

Liite 28. 5'-T(*R*_P)T(*S*_P)T(SP)T-3' (23) ¹³C NMR (CDCl₃, 126 MHz)

